

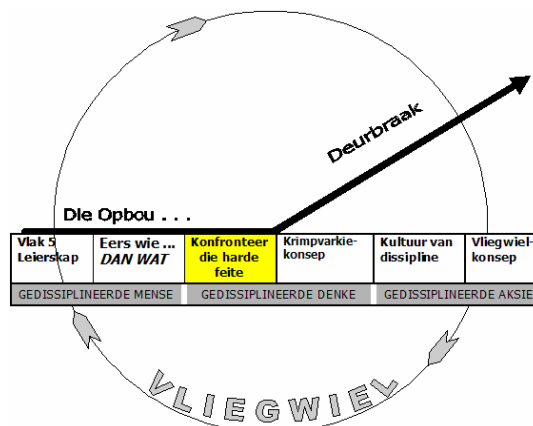
HOOFSTUK 3

GEDISSCIPLINEERDE DENKE EN AKSIE

3.1 KONFRONTEER DIE HARDE FEITE

In hoofstuk 2 is indringend gekyk na leierskap, na die rol van die pastor (veral die senior pastor), na die sleutelleiers wat op die bus (Collins 2001) moet kom en boonop op die regte sitplek, die gemeente wat in die gemeentebouproses geaktiveer moet word om uiteindelik 'n gestuurde gemeente in die samelewing te wees. Dit is 'n ideale beeld wat geskep is, eintlik veel meer as 'n beeld, want dit wentel ten diepste om God se opdrag aan ons om getuies tot aan die uithoeke van die wêreld te wees.

Ons het tot dusver by die venster uitgekyk (vgl. Collins 2001:33-35) en 'n panoramiese blik gekry op die arbeidstoneel wat God vir sy kerk en die plaaslike gemeente in gedagte het. Daar is na verskillende landskappe gekyk, verskillende tonele van arbeiders op verskillende akkers van God se koninkryk. Die tonele is boeiend en inspirerend en wink die toeskouer om uit die veilige ruimte van die woning te verskyn en die arbeidsveld te betree. Op pad voordeur toe wink die vollengte spieël in die portaal. Jy gaan staan en betrag die lewensgrootte beeld wat opdoem. Lank en deurdringend staar jy na die werklikheid. Is jy gereed vir die taak wat wag? Hoe is die lewe werklik daarbuite? Het jy die nodige toerusting om uit te gaan? Wat is jou sterk punte en wat is jou gebreke? Watter plan het jy as jy gaan uitstap? Nadat jy alles deeglik beskou en oorweeg het, draai jy om, rol die moue op en stap by die voordeur uit.

Hierdie hoofstuk gaan oor die gemeente wat indringend in die spieël kyk en dan met 'n plan by die voordeur uitstap.

3.1.1 Konfronteer die werklikhede van ons tyd

Hoe sien die landskap daarbuite werklik daaruit? Hoe beïnvloed dit die gemeente wat waag om dienend betrokke te raak? Die werklikheid is soms meer uitdagend as wat dit vanuit die veilige ruimte van die woning gelyk het. Die gemeente is deel van die sogenaamde “global village” (wêrelddorp). Wat elders in die wêreld gebeur het tot ’n mindere of meerdere mate ’n uitwerking op die plaaslike gemeente. Daar word vervolgens gekyk na die gemeente as deel van ’n postmoderne wêrelddorp; die gemeente beïnvloed deur ’n megadigmatyd; die uitwerking van postmodernisme; die dinamiek van verskillende grootte gemeentes; verskillende spiritualiteitstipes in die gemeente en die verskeidenheid van generasies in een gemeente.

3.1.1.1 Ingebed in ’n postmoderne wêrelddorp

Ons lewe in ’n unieke tydperk wat gekenmerk word deur ongekende bevolkingsgroei wêreldwyd. In die tweede helfte van die 19de eeu het die wêreldbevolking die eerste keer die biljoenmerk bereik. Dit het die mensdom sy hele bestaan op aarde gekos om hierdie getal te bereik. Sedert die vyftigerjare in die vorige eeu het die wêreldbevolking feitlik elke dekade met ’n biljoen mense gestyg (McManus 2001:47). Die wêreldbevolking staan tans op 6,6 biljoen mense. As die kerk nie eens al die mense effektief kon bereik het toe daar 1 biljoen mense was nie, wat is ons kans nou dat daar bykans 7 keer meer mense (*Die Hervormer* 2007:3) is?

Daarby het verstedeliking ’n wêreldwye verskynsel geword. Soos McManus (2001:45) dit stel: “*This is a planet of great cities*”. Sedert die jare vyftig het ’n ontploffing in groot wêreldstede plaasgevind. Aanvanklik was daar sewe grootstede, New York, Londen, Parys, Berlyn, Tokio-Yokohama, Buenos Aires en Shangai in die wêreld. Vandag is daar meer as 70 stede, elk met ’n bevolking van meer as 5 miljoen mense. Mense is beweegliker as ooit tevore. ’n Werksverplasing kan baie maklik beteken dat verhuising na ’n ander stad of selfs ’n ander land jou voorland is. Mense is die heeltyd aan die beweeg en gemeenskappe is aan konstante verandering blootgestel.

Die tegnologiese rewolusie van ons tyd is een van die grootste redes vir globalisasie (McManus 2001:48-50). Die moderne media bring wêreldgebeure tot in die meeste huise. Daar is bykans nie ’n mens in Suid-Afrika wat nie die gebeure van 11 September 2001 in New York of die tsoenami op 26 Desember 2004 in Suidoos-Asië gade geslaan

het nie. Naas mediadekking het ekonomiese tendense soos stygende oliepryse, dalende aandelemarkte, dreigende resessies en omgewingskwessies dikwels 'n negatiewe uitwerking op ontwikkelende lande. Die wêreldwye ekonomiese insinking wat in die eerste semester van 2008 vererger het, veroorsaak dat verbruikers moeiliker huisverbande of ander skuldbetalings kan terugbetaal (Mittner 2008:). Dit alles raak gemeentes op finansiële gebied en negatiewe sentiment suur deur na alle terreine van die gemeente se werksaamhede.

Saam met die media wat die wêreld letterlik die voorhuis indra, kom die hele saak van informasie-oorklading. Voorheen was inligting net vir die elite beskore, vandag het Jan Alleman toegang tot 'n magdom inligting. Hierdie inligtingsoorklading kan weer tot informasie-angs lei. Met hierdie inligting wat reeds na 'n oorklading lyk, kan gekyk word na die verskillende paradigmaskuiwe wat hul gelyktydig in ons tyd voltrek.

3.1.1.2 Megadigma tyd

Die bekende konsultant, Callahan het 'n insiggewende boek geskryf met die titel: *The Future that has come. New possibilities for reaching and growing the grassroots*. Callahan (2002: 2) grond sy boek op wat hy 'n tyd van megadigmas noem. Die term megadigma is 'n term wat hy self geskep het om die veelvoudige werking van verskeie paradigmaskuiwe mee te beskryf. Die term *paradigma* is die eerste keer in 1962 deur Thomas Kuhn (Sien ook Bosch 1991:183-187) in 'n streng natuurwetenskaplike sin gebruik om die veranderinge in basiese veronderstellings binne die bestaande teorieë van die wetenskap mee te beskryf. In wese wil die term 'n groot verandering in bepaalde denkpatrone of 'n radikale verandering in persoonlike oortuigings of in organisasies beskryf.

Callahan se werk herinner aan die ewe insiggewende werk van Gibbs (2000) wat praat van die kwantumveranderinge in hoe die bediening moet plaasvind. Gibbs bespreek die volgende kwantumveranderinge:

1. *From living in the past to engaging with the present*
2. *From market driven to mission orientated*
3. *From bureaucratic hierarchies to apostolic networks*
4. *From schooling professionals to mentoring leaders*
5. *From following celebrities to encountering saints*

6. *From dead orthodoxy to living faith*
7. *From attracting a crowd to seeking the lost*
8. *From belonging to believing*
9. *From generic congregations to incarnational communities*

Hierdie kwantumveranderinge van Gibbs (2000) is nou verweef met Callahan (2002) se megadigmas en daar sal deurgaans na die raakpunte verwys word. 'n Megadigma-tyd is waar 'n ineenloping van verskeie paradigmaskuiwe plaasvind wat tegelyk op mekaar inwerk en wat 'n nuwe era skep in die mens (kerk) se geskiedenis. Callahan (2002:3-4) meen daar is sewe sodanige paradigmaskuiwe wat tegelyk op ons inspeel. Ons leef in 'n merkwaardige tyd waar die toekoms hom vir ons op 'n eiesoortige, buitengewone nuwe vorm openbaar – 'n nuwe vorm wat die mensdom nog nooit tevore gesien het nie. Die volgende 7 paradigmaskuiwe is besig om in ons tyd af te speel:

1. Die skuif van instellings na bewegings

Oor die millennia heen was daar verskeie voorbeelde van groot instellings. Vir eeue lank het die instelling van die Farao's groot waarde gehad en die uittoeg uit Egipte was vir Israel, 'n tog weg van dié instelling. Jesus se aardse bediening kan as beweging weg van die verstarring van die godsdiens van sy tyd gesien word. Die inhoud van die beweging was so dinamies en anders dat dit vandag steeds weerklink en mense in beweging bring. Die Romeinse Ryk is nog 'n voorbeeld en na sy val in 410 n.C. het die Roomse Kerk die beskawing probeer handhaaf. Martin Luther het 'n beweging begin wat van die vergrype van die Roomse Kerk wegbeweeg het (Callahan 2002:4-12).

Die drastiese afname in lidmaatgetalle maak dat daar deesdae van *old-line* kerke as *mainline* denominasies gepraat word. Callahan (2002: 4-12) verwys na hierdie tyd as die *Quantum Age* en noem dat die gevestigde Protestantisme uit die Industriële era spruit toe verandering stadiger plaasgevind het. Tans sien verandering anders daaruit: "*Today a momentum has been generated to such a degree that change has become discontinuous and chaotic*" (Gibbs 2000:19).

Daar was dus altyd 'n tyd vir instellings en 'n tyd vir bewegings. Die huidige is 'n tyd vir bewegings. Sommige instellings sal bly voortbestaan en sal steeds 'n bydrae tot die welsyn van die mensdom lewer. Maar dit is bewegings wat tans aantrek en nie instellings nie. Mense sluit by 'n gemeente aan en nie by 'n denominasie nie. Bewegings fokus op mense, instellings fokus op beleid. Gemeentes ontwikkel mense, instellings ontwikkel programme (Callahan 2002:13). Gibbs (2000:18) verwys na kerke wat postmoderniteit met 'n meer transformasiegerigte boodskap en leefstyl kombineer – kerke wat klem lê op 'n nuwe reformatie, nuwe paradigma en selfs 'n nuwe apostoliese aanslag, is tekenend van 'n nuwe beweging. Daarmee saam pleit hy dat die kerk baie meer opleiding in missiologie sal moet verskaf om deur die “*strategic inflection point*” te beweeg. Dit is 'n tyd waarin verandering 'n fundamentele noodsaaklikheid is (Gibbs 2000:27-32). Hierdie strategiese infleksiepunt herinner aan Turner (1969) se term “*liminal space*” – die ruimte waarbinne alle veranderinge plaasvind. Alle transformasie vind binne “*liminal space*” plaas. “*Liminal space*” sou dan iets wees soos 'n tussenstadium, 'n oorgangstyd of wat die Amerindiane “*crazy time*” noem. “*Liminality is a limbo, an ambiguous period characterized by humility, seclusion, tests, sexual ambiguity, and communitas. Communitas is defined as an unstructured community where all members are equal.*” Dit is 'n tyd van onsekerheid waarin daar 'n innerlike toestand van groot ontvanklikheid is. Mense behoort nie meer aan die vorige gemeenskap waarvan hulle deel was nie en ook nie aan die nuwe gemeenskap nie. Gedeelde liminaliteit is nodig om “*communitas*” te skep en ware “*communitas*” word bereik deurdat mense saam deur “*liminality*” beweeg het. In 'n sin is die kerk 'n uitstekende voorbeeld hiervan, hoewel Turner (1969) nooit só daarna verwys het nie.

Gibbs (2000:16-17) verwys na navorsers wat meen dat 60% van alle bestaande Christelike gemeentes voor die jaar 2050 in Amerika gaan verdwyn. George Barna in sy boek, *Revolution* (2006) bied sy eie perspektiewe. Hy meen dat sowat 70% Amerikaners gedurende 2000 op 'n plaaslike gemeente as hulle dominante geestelike tuiste gesteun het. Die res van die bevolking is opgedeel in alternatiewe geloofsgemeenskappe (5%), familie as basis vir uitlewing van geloof (5%), terwyl 20% hulle geloof deur middel van die media, kuns en kultuur realiseer. Barna (2006:48-49) reken dat in die jaar 2025 slegs sowat 30-35% nog die plaaslike gemeente as tuiste sal hê, terwyl 30-35% alternatiewe geloofsgemeenskappe as geestelike basis sal hê. Die familie sal steeds 'n 5% aandeel behou, terwyl media, kuns en kultuur na 30-35% sal opskuif.

2. Die skuif van verpligting (*commitment*) na medelye

Daar is basies ses motiveerders wat kortliks genoem en kripties verduidelik word (Callahan 2002:30-34):

- **Medelye/compassion** Dit gaan daaroor om te gee, te deel, lief te hê, te dien en die gee en ontvang van vergifnis en regverdigheid. Medelye kom nie altyd natuurlik nie en tog is daar geweldige behoefte daaraan. Dit is vrygewig sonder dat dit lei tot afhanklikheid.
- **Gemeenskap/koinonia** Primêr gaan dit hier oor aanvaarding en die behoefte om te behoort. Gemeentes wat gemeenskap van gelowiges op 'n besondere manier kan bied en fasiliteer, bewerkstellig groter betrokkenheid in die algemeen.
- **Hoop** Dit is die versekering dat God se genade ook ons deel is, en handel oor watter gestaltes van hoop in die gemeente se lewe sigbaar is. Hoe bied dit hoop vir gemeentelêde en aan ander buite die gemeente?
- **Uitdaging/challenge** Sommige mense reageer op en word gemotiveer deur uitdaging. Uitdaging tot betrokkenheid by 'n bepaalde aktiwiteit, spesiale bydraes of prysgawe van iets, byvoorbeeld. Hare wat vir 'n bepaalde saak geskeer word. Dit is die strewe na bereiking van doelwitte en verkryging van resultate en is vir sommiges 'n primêre motiveerder.
- **Redelikheid/reasonability** Is daar 'n soeke na data, analise en logika? Hierdie motiveerder maak veral sin as daar baie ingenieurs, wetenskaplikes en dataproesseerders en ander professionele mense in die gemeente is.
- **Verbintenis/commitment** Dit gaan hier wesenlik oor dure plig, beloftes wat afgelê is, lojaliteit en verpligting.

Motivering is intern en nie ekstern nie. Al ses hierdie motiveerders is in elkeen van ons aanwesig en al ses is ook in die gemeente werksaam. Dit wil voorkom of daar 'n neiging is dat veral twee motiveerders in 'n bepaalde stadium van ons lewe dominant is. Later mag dit dalk twee ander wees. In hierdie tye vertoon gesonde gemeentes veral drie groot motiveerders, naamlik medelye, gemeenskap en hoop. Vroeër het gemeentes meer gefokus op die motiveerders van uitdaging, redelikheid, en verbintenis (Callahan 2002:33).

Breen en Kallestad (2005) se *liveshapes* dien hier vermeld te word. Christengelowiges word deur middel van vorme (*shapes*) tot 'n lewe van dissipelskap begelei. Dit begin by die sirkel van die lewe (Breen & Kallestad 2005:36-55), wat basies 'n sirkelgang van leer is en waar die waarde van 'n kairosmoment uitgewys word, en behels voorts 'n proses van verandering deur middel van berou en nuwe toewyding. Die halvesirkel (Breen & Kallestad 2005: 57-77) gaan oor die waarde van rus en elkeen se persoonlike manier van rus. Daarna volg die driehoek (Breen & Kallestad 2005: 79-105) wat handel oor 'n gebalanseerde lewe en bediening, asook 'n gebalanseerde uitreik na buite. Die vierkant (Breen & Kallestad 2005:107-129) handel oor leierskap en die ontwikkeling daarvan. Daarna word die pentagoon (gawes), die heksagoon ('n lewe van gebed), die heptagoon (die beginsels van 'n lewenskragtige lewe) en die oktagoon ('n missionaal-georiënteerde lewe) behandel (Breen & Kallestad 2005: 155-214). Hierdie werk van Breen & Kallestad (2005) ondersteun die motiveerders van koinonia, medelye en hoop, hoewel 'n sterk komponent van verbintenis daarby ingebou is.

3. Die skuif van hierdie planeet na die sterre

Volgens Callahan (2002:59-73) moet gesonde gemeentes nie tegnologiese vooruitgang ignoreer nie. Sommiges praat van die skuif van die industriële na die tegnologiese kultuur. Callahan meen dat dit eerder deel is van die groter skuif van die aarde na die heelal. *In a deeper, larger spirit, the shift to a technological culture is stardriven, not the other way around ... Our searching drives our technology. Technology is our sailing vessel to the New World ... a primordial driving force in the development of new technology is to search the stars. We search for new Worlds* (Callahan 2002:72). Tegnologiese kennis en ontwikkeling is deel van ons menswees. Barna (2006:44) noem dat baie min van ons daaglikse ervarings buite die veld van die tegnologie val. Kommunikasie, geneeskunde, informasie, opvoeding, landbou, sport, musiek en kuns – noem dit en die kans is goed dat dit die afgelope jare tot 'n groot mate deur die tegnologie beïnvloed is. Dit sluit die geloofsgemeenskap in.

4. Die skuif van 'n marathon na 'n naelloperkultuur

Ons ken almal die verhaal van die hasie en die skilpad wat in 'n resies gewikkel is. Die hasie is, danksy sy spoed, 'n gewisse wenner, terwyl die skilpad nie juis 'n kans staan nie. Die opwinding van hierdie verhaal lê daarin dat die onwaarskynlike kandidaat, die skilpad, tog die eindstreep voor die hasie verbystek omdat laasgenoemde met ander dinge besig geraak het en eintlik 'n bietjie van die wedloop vergeet het. Tog meen Callahan (2002:82) dat die hasie die wenner is - Die skilpad het die wedloop voltooi, maar die hasie is die wenner. In ander tye was die skilpad die wenner, maar in ons tyd, is die hasie die wenner. Hy gebruik twee terme om die mense in ons tyd te tipeer, naamlik die “*solid marathon runner*” en die “*excellent sprinter*” (Callahan 2002:76). Die skilpad is verteenwoordigend van eersgenoemde, terwyl die hasie laasgenoemde versinnebeeld.

Die mensdom het in sy bestaan deur drie belangrike paradigmaskuiwe beweeg van 'n nomadiese bestaan, na 'n landboubestaan en toe na die industriële era. Tans is ons in 'n tegnologiese era. Die eerste drie tydperke het oorlewing marathonmense geverg, terwyl die naellopers in ons tyd dikwels die beste vaar. Barna (2006:10-11) sluit op 'n manier hierby aan wanneer hy aanvoer dat ons in 'n era van die hiperbool leef... *Everything is supersized, global, mega-this, and biggest-ever-that*. Selfs die religieuse gemeenskap het met grootte behep geraak, vandaar die strewe na megakerke. Die rol en uitwerking van tegnologie is uiteraard nou verweef hieraan.

Naelloperlidmate is diegene wat meer oor die kort termyn by aktiwiteite betrokke is. Hulle sal 'n kort reeks oor 'n bepaalde onderwerp bywoon, maar wil geensins week in en jaar uit by 'n Bybelstudiegroep betrokke wees nie. Hulle sal een keer in 'n jaar by 'n aktiwiteit wat hulle raak betrokke raak, maar sal deur die jaar wat ander kerklike bedrywighede betref 'n lae profiel handhaaf. Hulle motiveerders is veral medelye, gemeenskap (koinonia) en hoop. Hulle dra finansieel by tot sake wat hul na aan die hart lê.

Die uitdaging is om aktiwiteite wat veral die naellopers in die gemeente betrek oor 'n jaar te beplan. Die aktiwiteite oor 'n sekere periode sou in 'n 8-6-4-2-1 verhouding in die aankondigingsblaadje op Sondae aangedui kon word: 8 eenmalige geleenthede,

6 seisoenale geleenthede, 4 oor die kort termyn, 2 langtermyn en 1 weeklikse geleentheid wat deur die jaar plaasvind (Callahan 2002:97).

4. Die skuif van van hiërargiese strukture na sending op voetsoolvlak

Ons tyd is 'n tyd vir sending op voetsoolvlak en is nie meer sending wat van-bo-na-onder, soos in vroeëre tye toe die struktuur hiërargies was, bedryf is nie. Hoewel die van-bo-na-onder manier effektief is, is die voetsoolvlak-manier meer effektief (Callahan 2002:107). Die Barmhartige Samaritaan is 'n voetsoolmens! 'n Gewonde man lê weerloos langs die pad. Die priester en Leviet vergader oor hoe hulle strukture kan skep om die gewonde man te help. Terwyl hulle in gesprek is, sien hulle hoe die Samaritaan die man op 'n donkie laai. Soms vergader die kerk te veel, terwyl die gewonde wêreld lê en wag (Rust 2007:3).

Sending is direk en plaaslik omdat God se genade direk en plaaslik is. Plaaslik beteken dat sending vanuit die plaaslike gemeente ontstaan en nie van 'n hoër gesag na onder nie. Daar kan selfs vanuit die plaaslike gemeente op ander plekke in die wêreld sending gedoen word. 'n Gemeente doen sending nie deur vakatures op die organigram te vul nie. Leiers moet raaksien wat die lidmaat op voetsoolvlak raaksien en hulle toerus om hul gawes in diens van sending te gebruik (Callahan 2002:110).

George Barna (2006:53) praat van 'n betekenisvolle spirituele deurbraak wat by baie gelowiges nodig is. Dit beteken dat 'n nuwe perspektief of praktyk, wat met die sewe passies van die rewolusionêres verband hou, aangegryp word (Kyk Barna 2006:22-25). Hy toon ook effektief aan hoe kommerwekkend die geestelike toestand van die kerk as instelling in Amerika is (sien Barna 2006:31-35). Christene is nog altyd opgeroep om kerk toe te kom terwyl hulle roeping in die wêreld versaak word... "*we are not called to go to church. We are called to be the Church*" (Barna 2006:39,104).

5. Die skuif van beheer en kontrole na kreatiwiteit en doelwitte

Daar is 'n tyd vir kreatiwiteit en doelwitte. Daar is 'n tyd vir kontrole en rigtinggewing. In ons tyd word mense aangetrek deur gemeentes wat kreatiwiteit bevorder, eerder as gemeentes wat kontroleer en wil beheer. Callahan (2002:137) noem dat die sesde megaskuif plaasvind wanneer daar 'n wegbeweeg van kontrole en beheer na kreatiwiteit

en doelwitte toe is. Rust (2007:3) sê dat kreatiwiteit en doelwitte mekaar goed aanvul. Kreatiwiteit gee vlerke aan doelwitte en doelwitte gee voete aan kreatiwiteit.

Die kerk moet hierdie megaskuif met entoesiasme aangryp. Die grootste kopskuif moet by die leiers plaasvind. Gesonde gemeentes help mense deur hulle aan verskillende maniere van leer bloot te stel; deur kreatiwiteit aan te moedig; deur te fokus op doelwitte en uitkomst wat kreatief is en waarde het; en deur spesifieke, konkrete doelwitte te bereik. Dit word veral bereik as verskillende belangegroepes in ag geneem word (Callahan 2002:139-141).

6. Die skuif van 'n fokus op dele na 'n fokus op die geheel

Die sewende en laaste skuif, is dié waarin 'n fokus op dele na 'n fokus op die geheel verskuif (Callahan 2002:167-202). Vir die kerk behoort hierdie paradigmaskuif nie vreemd te wees nie, want die evangelie leer dat die verlossing van Jesus al die sferes van ons lewe aanraak en vernuwe. Lidmate moet begelei word om die lewe as geheel te ontdek en nie net die binne-die-kerk-lewe nie. Hierdie ontdekking vind plaas in die lewe van elke persoon, van die gemeentes en van leiers wanneer hulle 'n lewe van diensbaarheid leef. Wanneer daar in verskillende kompartemente geleef word, lei dit tot verwarring, fragmentasie, frustrasie en mislukking. Die verskillende lewensterreine bestaan onder andere uit familie, beroep, opvoeding, gemeenskap, besigheid, stokperdjies, politiek, ontspanning, die estetiese, verhoudings, gesondheid en religie. Die kuns van die lewe is om die verskillende terreine so te integreer dat 'n gesonde en vervulde lewe geleef word (Callahan 2002:167-169).

'n Kerk wat na binne gerig is en probeer oorleef, fokus op dele en nie op die geheel nie. Swak en kwynende gemeentes dink en werk fragmentaries. Gesonde gemeentes se werksaamhede getuig daarvan dat lidmate ook die geheel raaksien. Nel (1994:96) se skyf van bediening is 'n uitstekende voorbeeld van die koördinerende en integrerende van alle bediening, soos hy dit stel: "In diens van die evangelie van Jesus Christus en in diens van God, van mekaar, van die wêreld." Dit wat die jeug doen, staan nie apart van dit wat die volwassenes doen nie. In gesonde gemeentes is die jeugprogram nie net vir die jeug nie, maar vir die jeug en hulle families. Dit wat Sondag in die erediens gebeur, staan nie los van die wat in die week gebeur nie. Selfs die erediens word so ingerig dat die geheel na vore kom en nie net die verskillende elemente wat op mekaar volg nie.

Ons leef in 'n wêreld waar verandering konstant is. Dit vra voetsoolvlakleiers wat voetsoolvlakmense bereik (Callahan 174-178).

Hierdie groot paradigmaskuiwe sien Callahan as 'n gawe van God wat vir ons nuwe moontlikhede oopbreek om die mense op voetsoolvlak te bereik. Sterk, gesonde gemeentes verstaan die kuns om die kwaliteite van 'n beweging naamlik: medelye, sterre, naellopers, sending op voetsoolvlak, kreatiwiteit en die fokus op die geheel te ontgin en uit te bou. Saam met die megadigma-invloede in ons lewens is die verskynsel van postmodernisme, wat selfs vir die mees geharde modernis 'n werklikheid word, en wat moeiliker genegeer kan word.

3.1.1.3 Die postmoderne mens en die gemeente

Voordat mens oor postmodernisme kan praat, is dit gepas om eers te kyk na die enorme uitwerking wat modernisme op die gang van die geskiedenis gehad het.

Modernisme

“Die term *modern* in sy Latynse vorm, *modernus*, word sedert die 5 de eeu in 'n chronologiese sin gebruik saam met die adjektiewiese teenstelling van *antiqui* en *moderni*. Die bedoeling was om die hede, wat officieel Christelik geword het, van sy Romeinse en heidense verlede te onderskei. Die ontdekking van die *Nuwe Wêreld*, die Renaissance en die Reformasie gedurende die 15 de eeu vorm die epogale drempel tussen die Middeleeue en die Nuwe of Moderne Tyd. Die waarneembare wêreld het in hierdie tyd baie belangrik geword. Al die wetenskaplike verklarings het verwys na materie en beweging wat in 'n meganistiese wêreldbeeld resulteer” (Geyser 2005:37).

Vervolgens word gefokus op die kenmerke van modernisme asook die uitwerking wat dit op die kerk/geloof het (McLaren 2001:16-18; Olson 2002:11-23; Niemandt 2007:21-23):

- Die wortels van moderniteit lê in die *Verligting*. McLaren (2001:29) meen dat die draaipunt van die Middeleeue na die moderne eerder rondom 1500 was. Niemandt (2007:16) noem dat 'n term wat baie gebruik word om die modernisme te beskryf rasionalisme is, dit is die oortuiging dat alles verstaan en bedink kan word.

- Die volgende logiese stap was dat die mens in die middelpunt geplaas is. Die filosoof René Descartes se “*cogito ergo sum* - ek dink, daarom is ek” was die begin van die individu wat sy eie werklikheid bepaal. Niemandt (2007:19) praat van die geluk, regte en vryheid van die individu wat voorop staan. Die individuele geloofskeuse van mense en die aanvaarding van Jesus Christus as persoonlike saligmaker het belangrik geword, tot so ’n mate dat iets van die gemeenskap van gelowiges verlore gegaan het.
- Sir Isaac Newton het ’n wetenskaplike raamwerk vir die moderne beweging daargestel. Newton het die wêreld verstaan as ’n masjien wat deur reëls en konstantheid regeer word. Die uitdaging vir die individu was om hierdie masjien te ken, sy reëls ensovoorts sodat die mens hierdie masjien kan beheer, aanpas en selfs kan herskep.
- Niemandt (2007: 17) praat hier van analitiese denke as die vermoë om ’n groot en moeilike probleem tot kleiner en meer hanteerbare komponente af te breek. Analise beteken disseksie en op hierdie manier gaan iets van die groter prentjie verlore. Hy noem dat iets hiervan ook in die kerk ingesluit het waar verlossing gereduseer is tot ’n meganistiese proses waar jy iemand deur ’n aantal stappe moes lei om verlos te word. Elkeen moes ’n datum van verlossing hê, elkeen moes deur ’n standaardgebed gehelp word en standaardstappe volg wat saligheid waarborg (Niemandt 2007:18).
- Moderniteit het groot vertroue in tegnologie. Waar kennis voorheen op idees, konsepte en verbeelding gefokus het, is die moderne kennis op soek na bevoegdheid, beheer en effektiwiteit – alles dinge wat tegnologie moontlik maak. Die moderne gemeente het ook ’n obsessie met tegnologie en tegnieke. McManus (2001:50) meen dat die beste aanwending van tegnologie in die kerk sou wees om die fokus van die tegnologie weg te neem. Die menslike behoort geaksentueer te word soos met ’n kollyg wat op ’n verhoog skyn. Die mense kyk nie na die lig nie maar die lig help die mense om die spreker beter te sien.
- Moderne kennis beskik oor drie eienskappe, naamlik dit is seker, dit is objektief en dit is goed. Om iets te ken is om seker te wees daarvan. Om iemand te ken is om seker te wees van hom of haar. Sekerheid impliseer ’n gebrek aan twyfel, bevraagtekening of misterie. Die bekende uitdrukking, *Kennis is mag*, vind hierin gestalte (Niemandt 2007:17).

- Nog 'n eienskap van moderne kennis is objektiwiteit. Niemandt (2007:22) beskryf hierdie objektiwiteit as die oortuiging dat enige saak objektief en finaal beskryf kan word en dat absolute waarhede oor alles geformuleer kan word. Daar word met die subjek-objek-skema gewerk. Teologie probeer om vaste waarhede oor God daar te stel en om insig oor die aard van God te gee. Daar is 'n groot ongemak met misterie en wonderwerke (Niemandt 2007:22).
- Objektiwiteit moedig spesialisasie aan. Om beheer uit te oefen oor 'n aspek van die masjien van die lewe, vereis spesialisasie. Hoe meer gespesialiseerd die kennis, hoe meer word dit vertrou. Kennis in die algemeen (*generalists*) geniet nie dieselfde vertroue nie.
- Die moderne eeu was 'n soeke na vryheid. Ware vryheid vereis harde werk om jouself te distansieer van al die invloede wat objektiwiteit bedreig. Die versameling van kennis, vaardighede en bronne verseker selfgenoegsaamheid. Om vry te wees is om buite enige vorm van beheer of eise te staan. Om vry te wees is om meester van jou eie bestemming te wees.

Volgens McLaren (2001:30-31) is dieselfde sewe merkers wat in die 1500's aanwesig was in 2000 ook aanwesig gewees, naamlik

- Nuwe kommunikasietegnologie wat 'n betekenisvolle uitwerking het op hoe mense dink, leer en werk. Die drukkuns destyds was net so betekenisvol as vandag se radio, televisie, rekenaar- en internettegnologie.
- Nuwe wetenskaplike uitkyk op die wêreld, eers Copernikus teenoor die hedendaagse post-Einstein teorieë van relatiwiteit, kwantumfisika ensovoorts.
- Nuwe intellektuele elite wat verskyn wat die kerklike gesag uitdaag. Galileo, Newton, Bacon en andere, teenoor die postmoderne filosowe wat vandag se denke stuur.
- Nuwe tegnologie in vervoer soos byvoorbeeld skeepvaart toe, teenoor die moderne lugvaart van vandag.
- Verval van 'n ou ekonomiese bestel en die vervanging daarvan deur 'n nuwe. Destyds moes die feodalisme plek maak vir kapitalisme. Vandag transformeer die globale ekonomie beide kommunisme en kapitalisme terwyl e-handel 'n verdere markrewolusie veroorsaak.
- Nuwe militêre tegnologie. Met die aanbreek van die moderne periode het die ontdekking van buskruit, en die aanwending van vuurwapens gelei tot die

ontwikkeling van moderne infanterie en die opkoms van moderne nasiestate. Vandag het die militêre toneel radikaal verander en neem dit die vorm aan van kernoorlogvoering, chemiese en biologiese wapentuig en die bedreiging van terrorisme en kubermisdaad, en die rol wat regerings speel om vrede te handhaaf.

- 'n Nuwe aanslag op dominante owerhede van die dag wat tot 'n defensiewe reaksie aanleiding gee. Die Hervorming het die gesag van die Roomse Kerk ontken. Die Kontra-reformasie het as respons ontstaan. Vandag het sekularisasie, materialisme en verstedeliking tot die afname in institusionele godsdiens wêreldwyd gelei. In reaksie hierop het fundamentalistiese groepe ontstaan (McLaren 2001:31). Brueggemann (2006:104/5) verwys in hierdie verband na 'n sisteem van “*technological, therapeutic, military consumerism*”.

Harvey (1989:27-28) identifiseer vyf fases in moderniteit. Die eerste fase val saam met die Verligting, terwyl die tweede fase in 1848 met die dramatiese proses van industrialisasie en verstedeliking ingelui is. Gedurende die derde fase het die modernisme 'n positivistiese kleur gekry wat veral in die kuns, argitektuur, wetenskap en tegnologie sigbaar was. Die vierde fase het na die Tweede Wêreldoorlog sy beslag gekry en het aanleiding gegee tot “hoog moderniteit” (vyfde fase) wat gekenmerk is deur die mens se emansipasie, wat weer eens in die kuns sigbaar is.

Postmodernisme

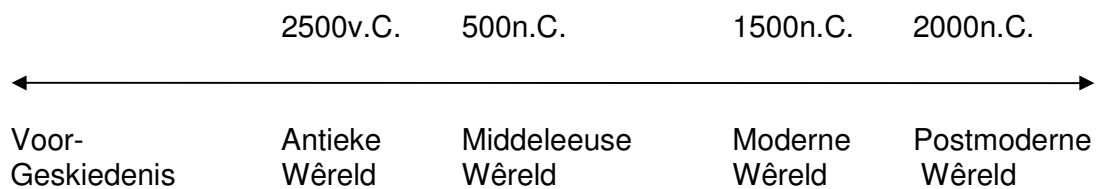
Die term “postmodern” is nie 'n term waarmee almal vrede het nie. Carroll (2000:9) meen dat al die terme met “post-” as voorvoegsel soos byvoorbeeld post-Christelik, postliberaal ensovoorts almal hul beperkings het. Hy verkies om die term “posttradisioneel” te gebruik en meen dat die term meer bruikbaar is om ekklesiologiese veranderinge mee te beskryf. Baie van die veranderinge op kerklike gebied is in teenstelling met tradisionele gebruike soos byvoorbeeld tradisionele liturgiese ordes, die kerkkorrel, geboue ensovoorts.

In weerwil van Carroll se keuse, word die term postmodern in hierdie navorsing gebruik omdat dit algemeen in die Suid-Afrikaanse konteks gebruik word. Tog blyk dit dat die term dalk nie só 'n onlangse oorsprong het as wat sommiges meen nie. Janse van Rensburg (2000:5) is van mening dat postmoderniteit 'n filosofiese golf is wat oor eeue

strek en wat nou eers op die strand van ons alledaagse bestaan uitspoel. Hy verwys na Derrida se werk wat by Plato se dialoog, *Parmenides*, aansluit. Meer onlangs was dit Heidegger wat in 1954 oor “die lees van die teks” geskryf het. Volgens Ward (1999:5-8) is daar wat die term postmodernisme betref, ’n definitiewe historiese verloop:

- In 1870 het John Watkins Chapman die term binne die kuns gebruik om post-impressionistiese kuns mee te beskryf.
- In 1917 het Rudolf Pannwitz die nihilistiese stroom binne die filosofie as postmodernisties beskryf.
- Arnold Toynbee tipeer in 1947 ’n sekere tydperk in die geskiedenis as postmodern.
- In 1957 beskryf Bernard Rosenberg die sosiale en kulturele veranderinge in sy tyd as postmodern.
- Harvey (1989:38) is oortuig dat die periode van “hoog moderniteit” in die vroeë Sestigste, die postmoderne beweging geïnisieer het.

McLaren (2001:15) stel die volgende tydlyn in die geskiedenis voor:

Hy gebruik die beeld van ’n tiener wat deur puberteit gaan om die oorgang van modernisme na postmodernisme te beskryf. Dit is ’n tyd waardeur kinders gaan waarna hulle nie meer kinders is nie, maar volwassenes (altans biologies gesproke) geword het. Dit is steeds dieselfde mens met dieselfde geskiedenis. Postmodern beteken nie om anti- of niemodern te wees nie. Dit is beslis ook anders as om premodern te wees. Die prefiks “post-” impliseer iets van ’n terugskouing en ’n vooruitskouing terselfdertyd. Dit dra iets van *pro-evolusie* in hom om op pad na ’n naderende nuwe paradigma te wees (Martin 1987:370). Om postmodern te wees impliseer dat mens die moderne wêreld moes ervaar het en daardeur verander is, en wel op so ’n wyse dat jy nie meer modern is nie (Bosch 1991:531, McLaren 2001:15-16; sien ook Van Wyk 2002 oor die huwelik en seksualiteit in ’n postmoderne samelewing en Van Aarde 2008:1). Niemandt (2007:24) beklemtoon dat Postmodernisme ’n verskuiwing vanuit die Modernisme is. Ook hy wys daarop dat Postmodernisme nie anti-Modernisme is nie. Daar is nie ’n absolute grens tussen die twee strominge nie. Dit is eerder ’n geval van ’n stroming wat krities ondersoek en vernuwe word. Daar is kontinuïteit én ook diskontinuïteit. Niemandt

se siening verskil van Flax (1990:188-189) wat 'n klompie gemene delers in die paradigma van die postmoderniteit uitwys:

- Alle postmoderniste is aggressief in hulle verwerping van moderniteit.
- Almal is eenstemmig dat daar geen struktuur by die teks aanwesig is nie, en dat daar gevolglik nie 'n vaste interpretasie nie.
- Vanweë die beginsel van onderskeid is daar ook nie absolute waarhede en geen vaste waardes nie.
- Almal is dit eens dat die teks 'n dinamiese karakter en 'n oop-einde het wat die finale analise van die werklikheid onmoontlik maak.

Carsons (2005:26) meen ook dat postmodernisme nie 'n sagte benadering teenoor modernisme het nie. "*Reacting against the worst evils of modernism, it turns around and devours its parent, refusing to recognize its own origins.*"

Postmodernisme verwys na 'n historiese oorgang. Dit vang die gemoed van 'n generasie vas wat vasgevang is tussen die moderne era en 'n toekoms wat nog gebore moet word (Grenz 1996:2; Miller 1996:7). Dit is 'n nuwe wêreldbeskouing wat vanuit die ontnugtering binne die Verligtingstydperk gebore is. Die term *postmodernisme* is sedert 1980 algemene spreektaal en word as 'n sogenaamde *catch-up* term vir bykans enigiets gebruik (Ward 1999:1). McLaren (2001:19) praat van hierdie oorgang en sê: "*In the postmodern world, we become postconquest, postmechanistic, postanalytical, postsecular, postobjective, postcritical, postorganizational, postindividualistic, post-Protestant and postconsumerist.*" Waar McLaren (2001:16) byvoorbeeld na die eerste merker van modernisme as 'n era van "*conquest and control*" verwys, noem Brueggemann (2006:33) dat dit in ons tyd moeilik is om mag net aan enkelinge te koppel. "*In fact, it is the case in a postmodern world that power is endlessly subtle, complex, and elusive.*" Niemandt (2007: 21-23) bied 'n insiggewende diagram van die verskille tussen modernisme en postmodernisme, asook hoe dit die kerk beïnvloed het. Daar word vervolgens deur middel van trefwoorde daarna verwys:

Modernisme

Beheer en kontroleer
Meganisties
Analities en krities
Objektief
Normaal
Organisasie
Indiwidu
Protesteer/Protestants
Verbruikersmentaliteit
Kolonialisme

Postmodernisme

Postbeheer
Postmeganisties
Postanalities
Postobjektief
Postnormaal
Postorganisasie
Gemeenskap
Integreer/Konvergensie
Postverbruikers
Postkolonialisme

Postmodernisme lui die doodsklok vir die modernisme met sy klem op alles wat die mens kan omskryf en begryp. Dit skep 'n omgewing waarbinne die evangelie uit die eeue lange modernistiese wurggreep van rasionalisme, sekularisme, humanisme en skeptisisme losgewikkel kan word. Dit is 'n nuwe bedeling wat besig is om te ontluik en oor baie jare nog verder sal ontwikkel (Niemandt 2007:24,49).

Niemandt se redelik positiewe siening verskil van Janse van Rensburg (2000:35-62) wat 'n meer kritiese standpunt teenoor postmodernisme inneem. Hy gee toe dat postmoderne kritiek op modernisme waarde het en dat die absolute aannames en outoritêre manier van doen onaanvaarbaar is. Tog meen hy dat die aanvaarding van kritiek teen die moderne paradigma nie aanvaarding van die postmoderne paradigma impliseer nie. Sekere postmoderne strategieë lewer 'n positiewe bydrae tot pastorale terapie, soos die klem wat op die narratiewe en dekonstruksie geplaas word, maar hy meen daar is genoeg rede om besorg te wees oor hoe die postmoderne debat verloop. Hy dui breedvoerig aan hoedat daar baie inkonsekwensies en kontradiksies in die postmoderne epistemologie voorkom.

In samehang met bogenoemde word geredeneer dat die postmodernisme teenproduktief is omdat dit geen historiese probleme opgelos het en tot dusver geen positiewe resultate opgelewer het nie (Janse van Rensburg 2000:46). Uiteraard het die kerk nie die invloed van die postmodernisme vrygespring nie. Daar is al baie geskryf oor ontluikende kerke en nuwe koers wat ingeslaan moet word. Sonder om in diepte daarop in te gaan, is dit goed om kennis te neem van wat Carsons (2005:125) oor die ontluikende kerkbeweging en die beweging se aansluiting by die postmodernisme skryf:

Apart from occasional asides, emerging writers and preachers are so busy telling us how culture has changed that their response has offered little critique of the changes. It vehemently denounces modernism, but offers nothing very penetrating when it comes to postmodernism. In particular, it has wrestled unconvincingly with the related matters of truth, certainty, historical witness, and even with the nature of the gospel itself.

In die lig van bogenoemde aanhaling kan Carroll (2000:87-91) se beskrywing van “*hard eggs or Spanish Inns*” as ’n soort kompromie tussen die twee eras gelees word. Die Spaanse herberg is volgens hom ’n plek waar jy alles kan kry as jy net weet hoe om te vra. By die klooster daarenteen word die inwoners elke oggend gedwing om ’n hardgekookte eier te sluk. Die Spaanse herberg verteenwoordig dan Schleiermacher se teologiese metode en die hardgekookte eier Karl Barth se metode. Carroll redeneer dat baie van die posttradisionele kerke (ontluikende kerke) die Spaanse herberg-mentaliteit openbaar waar primêr gefokus word op die behoeftes van die mense en waar gebruike, simbole, liederes, musiek uit die tradisionele oord totaal genegeer word. Alles geskied in die naam van soeker-vriendelike dienste waar die besoeker alles kan kry as hy/sy net reg vra. In reaksie hierop kan geredeneer word dat die evangelie nie daarvoor gaan om mense te laat goed voel, te vermaak, selektief te verkondig of net te “krap waar dit jeuk” nie.

Is die hardgekookte eier meer aanvaarbaar? Carroll (2000:88-89) meen wel so wanneer hy die volgende stel: Wanneer die mense met die volledige evangelie gekonfronteer word, word hulle opgeroep word tot gehoorsaamheid terwyl die koste van dissipelskap eerlik voorgehou word. Ten einde pleit Carroll (2000:90) vir ’n gesonde kompromie tussen die Spaanse herberg en die hardgekookte eier manier van doen. Hy stel die kompromie treffend op die volgende wyse: “*Give the people what they want, while at the same time give them what they didn’t know they wanted.*”

3.1.1.4 Gemeente-groottes

Alice Mann³, die skrywer van die boek, *The In-Between Church: Navigating Size Transitions in Congregations* (Alban, 1998), deel gemeentes in verskillende groottes op grond van die erediensbywoningstal.

(a) Gemeentes van familiegrootte

Hierdie grootte gemeente word gekenmerk deur 'n erediensbywoning van 25-100 lidmate en funksioneer dikwels sonder 'n voltydse predikant. Die gemeente is dikwels opgebou uit 'n paar invloedryke families wat mekaar baie goed ken. Die hoofde van hierdie families vorm die gesagsbasis van hierdie tipe gemeente. Ouerlike gesagsfigure tree as die patriarg/matriarg op en beheer die programme en organisasie van die gemeente. Dit is moeilik vir 'n predikant om in hierdie tipe gemeente verandering teweeg te bring, veral as hy/sy as 'n buitestander gesien word en die traktement deur die gemeente betaal word. Die predikant moet eerder 'n soort vader-moederfiguur wees wat die vrede tussen strydende faksies kan bewaar en wat maklik met die bestaande tradisies van die gemeente konformeer. Die predikant slaag dikwels net as hy/sy met die patriarg/matriarg saamwerk, wat waarskynlik die hoë omset van predikante in hierdie tipe gemeente verklaar. Die gemeente is uiteraard ook meer suksesvol as almal saamwerk. 'n Predikant wat oor jare heen vertroue opgebou het, kan die gemeente beïnvloed om grense oor te steek en om as gemeente spiritueel en in getalle te groei.

Familie grootte gemeentes verwerf nuwe lidmate deur natuurlike aanwas, huwelike wat gesluit word en aanneming. Hierdie grootte gemeente vind dit moeilik om missionêr te wees omdat die fokus te veel op oorlewing en die instandhouding van die uitgebreide families is. Buitestanders word moeilik ingetrek.

(b) Gemeentes van pastorale grootte

In die geval van pastorale grootte gemeentes kan die erediensbywoning van 70 tot 200 lidmate wissel, met enigiets van tussen 200 en 800 belydende lidmate. 'n Hoë premie word op 'n persoonlike verhouding met die pastor geplaas en huisbesoek word

³ Die teorie van Mann (1998:3-6) berus eintlik op Rothauge se model van gemeentegroottes. Hy het in 1983 "Sizing up a congregation for new member ministry" geskryf waarin hy gemeentes in familie-, pastorale, program- en korporatiewe groottes ingedeel het. Hy het ook ander boeke geskryf waarvan meeste ongedateer en sonder kopiereg was omdat hy dit hoofsaaklik vir die Episkopale kerk geskryf het wat dit vir eie doeleindes gepubliseer het (vgl. Gaede 2001:9).

aangemoedig en beloon. Aangesien daar meer lidmate is, ken die gemeentede mekaar nie so intiem as in die geval van die familie grootte gemeente nie. Dit is dan meesal die pastor wat mense aan mekaar bekend stel en die meeste gebeure wentel om die pastor en 'n klein groepie tradisionele leiers. Die pastor in hierdie soort gemeente moet oor goed ontwikkelde persoonlike vaardighede beskik, veral in groter gemeentes waar dit moeilik is om aan almal se eise te voldoen. Hierdie grootte gemeente kan gevolglik maklik tot uitbranding by die pastor lei.

Wanneer hierdie gemeente in getalle groei, neem die nodigheid vir strukturele verandering toe, wat weer die etos, tradisie en bedieningspatrone beïnvloed en noodwendig tot konflik lei. Gemeentes in ou gevestigde woonbuurtes hanteer verandering baie moeiliker as gemeentes in woonbuurte waar 'n groter invloei van nuwe intrekkers plaasvind. Nuwe lede word deur die pastor gewerf wat verhoudinge met potensiële nuwe lidmate opbou.

(c) Gemeentes van programgrootte

Die erediensbywoning in 'n gemeente van hierdie grootte wissel van 150 tot 350 met 'n belydende lidmaattal van tussen 800 en 1 500. In hierdie grootte gemeente raak dit vir die pastor onmoontlik om deur persoonlike verhoudinge alles bymekaar te hou. Dit is baie moeilik om van 'n pastorale gemeente na 'n programgedrewe gemeente oor te gaan. Die bediening moet in verskillende bedieninge en programme gestruktureer word. Meer lidmate is aan die stuur van bedieninge wat 'n hoër mate van toerusting, betrokkenheid en persoonlike motivering verg. Danksy die groter getal lidmate is daar by hierdie grootte gemeentes gewoonlik meer geld en menslike hulpbronne beskikbaar. Die pastor staan steeds sentraal maar sy bestuurstyl moet van 'n pastorale styl na 'n meer bestuursgeoriënteerde styl aangepas word om lidmate vir hul bediening toe te rus. Die administrasie wentel om werwing, beplanning, opleiding, evaluering en koördinerings. 'n Goed ontwerpte rekenaarsstelsel is nodig om behoorlik rekord te hou.

(d) Gemeentes van korporatiewe grootte

Kerkbywoning in 'n korporatiewe grootte gemeente beloop 350 of meer lidmate en die fokus hier is op kwaliteit eredienste. Hierdie grootte kerk beskik oor die dienste van 'n wye verskeidenheid personele wat kompleksiteit en diversiteit kan hanteer. Goeie organisatoriese vaardighede, kommunikasie, toewyding en gemeenskaplike waardes is

uiters noodsaaklik in hierdie grootte gemeente. Die personeel is kollegiaal en moet goed kan saamwerk.

Die senior pastor speel 'n uiters belangrike rol in hierdie gemeente. Die pastor moet oor goeie leierskapsgawes beskik en moet die bestuurspan kan motiveer en toerus vir hulle taak. Die pastor in hierdie soort gemeente is 'n simbool van eenheid en stabiliteit. Gemeentes van hierdie grootte staan ook as megakerke bekend en geniet hoë aansien danksy hul sigbaarheid en effektiewe uitreike. Dit is dan ook hierdie kwaliteit-manier van doen wat mense na hierdie gemeentes aantrek. Om almal effektief te akkommodeer vereis 'n gesofistikeerde rekenaarsstelsel, besoekeropvolg en goeie kontrole. Die eredienste speel 'n prominente rol en deeglike beplanning, inoefening en koördinerings word gedoen ten einde dit dinamies aan te bied. Verder maak hoogstaande kerkmusiek 'n integrale deel van hierdie eredienste uit.

By wyse van vergelyking kan aangevoer word dat dit die groep is wat die familie grootte kerk bymekaar hou, die pastor in die pastorale grootte kerk is, groepe (mense wat in groepe werk of bedien) in die program grootte kerk en die erediens in die korporatiewe grootte kerk is. Hendriks (2004:42) meen dat hierdie tipe kategorisering, sosiaal gesproke aanvaarbaar is maar teologies gesproke is dit eerder die dinamiese teenwoordigheid van God Drie-enig wat die waarborg is om ware kerk te wees.

3.1.1.5 Die tipes spiritualiteit in die gemeente

Die vraag is wat dit is wat maak dat die een gelowige in 'n bepaalde erediens tuis voel, terwyl 'n volgende een glad nie daar tuis voel nie? In 'n onlangse studie het Barnard (2005) spesifiek na hierdie tendens gaan kyk en 'n ondersoek geloods na die spiritualiteitstipes in eredienste in die ring van die Paarl. Hoewel die studie nege gemeentes van die NG kerk insluit, hou dit ook bepaalde waarde vir die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika in omdat ons kerke op dieselfde belydenisgrondslag berus en deel vorm van die Reformatoriese tradisie.

a) Definisie van spiritualiteit

In 'n artikel stel Smit (1989:83) die vraag of spiritualiteit werklik omskryf kan word. Koekemoer (1999:327) sluit hierby aan as daar oor Hervormde spiritualiteit gepraat word en noem dat dit moeilik definieerbaar is en moeilik onder een noemer gebring kan word.

Die volgende kan as verduidelikings en betekenismoontlikhede vir die term spiritualiteit gegee word:

- Firet (1985:72) verstaan spiritualiteit as “... *een persoonlike en/of gemeenskaplike fundamentele, min of meer continue lewensoriëntatie van religieuse aard*”.
- Smit (1989:83) meen dat daar iets soos ’n gereformeerde spiritualiteit bestaan en dat dit opgebou is rondom die erediens en huisgodsdiens. Die twee kernaspekte rondom die gereformeerde vroomheid (Kyk ook Jonker 1989:290) is die gemeentelike godsdiensoefening en gemeentelike lewe daar rondom en die huisgesin wat ook individuele vroomheid insluit. ’n Mens sou kon sê dit gaan om nederigheid, afhanklikheid en gehoorsaamheid. Dit alles om die eer van God te dien.
- Die begrip het in die Franse en Engelse literatuur (eers in Rooms-Katolieke kringe, maar later ook onder die Protestante) na vore gekom as beoefening van die omgang met God in gebed, meditasie, geestelike dissipline en ’n geheiligde lewenswandel (Jonker 1989:288).
- Spiritualiteit word soos volg deur Peterson (1997:6-7) gedefinieer:
Spirituality is the attention we give to our souls, to the invisible interior of our lives that is the core of our identity, these image-of-God souls that comprise our uniqueness and glory. Spirituality is the concern we have for the invisibility that inheres in every visibility, for the interior that provides content to every exterior. It necessarily deals much with innerness, with silence, with solitude. It takes all matters of soul with utmost seriousness.
- Dreyer (1998:300-308) koppel spiritualiteit ook aan identiteit en noem dat spiritualiteit as lewensoriëntasie verantwoordelik is vir die mens se identiteit. Hy (Dreyer 1998:301) skryf soos volg:
Identiteitsvorming vind plaas deur internalisering en identifikasie. Indien spiritualiteit as ’n korporatiewe aangeleentheid verstaan word, is die geloofsgemeenskap die hermeneutiese ruimte waarbinne modellering en die oordra van religieuse waardes plaasvind ... waar ’n bepaalde gestalte van spiritualiteit in ’n gemeente verval, word ’n identiteitskrisis deur die geloofsgemeenskap en individue beleef. Dit lei tot onsekerheid en verwarring.

- Dreyer gebruik verder die begrip etos en noem dat dit verband hou met 'n kerkgroep se praktiese godsdienstebelevens soos dit op 'n bepaalde tyd op teologies-wetenskaplike resultate gebaseer is. 'n Kerk se etos kan dan ook as spiritualiteit aangedui word. Hy noem dat die Hervormde Kerk se etos/spiritualiteit in die prediking, liturgie, gebed, sang en gemeentelike lewe gestalte vind deurdat dit deur soberheid, gewydheid, en nederigheid gekenmerk word (Dreyer 1998:302-305).
- Bergh (2002:102) definieer spiritualiteit bondig as die vormgewing van geloof in die daaglikse lewe, dit wil sê om in verhouding met die Here te leef.
- Barnard (2005:16) bied die volgende basis-teoretiese uitgangspunt wat as 'n tipe definisie gesien kan word: 'n Sekere spiritualiteit(e) in 'n erediens is 'n religieuse handeling waarin die heil van God aan die mens gekommunikeer word en saam met die hoorder gesoek word na die verstaan van die heilsgebeure binne die konkrete bestaan van die mens met die oog op geloofsvorming, geloofsgroei en geloofsbelevens tot die eer van God. Spiritualiteit verwys na dit wat te doen het met die intelligensie van die immateriële kant van 'n mens wat die transendente beleef. Spiritualiteit verwys na sekere houdinge en aktiwiteite wat 'n persoon doen om kontak te maak met God.
- Venter (2006:946) beredeneer die saak soos volg: Spiritualiteit is die lewe en die daade van die nuwe mens in gemeenskap met God Drie-enig. Die nuwe mens leef primêr vanuit die geopenbaarde waarhede van die Skrif en in gemeenskap met God, maar hy/sy leef ook in gemeenskap met medegelowiges as die volk van God.
- Oliver (2006:1 469) gee die volgende definisie: "*Spirituality can be seen as the total religious personality and perspective of people, influencing their total being: their worldview, acts, speech, thinking and emotions.*"

b) Afrikanerspiritualiteit

Saayman (2005) beskryf die situasie in die Nederduitse Gereformeerde Kerk (NGK), en dit is sekerlik ook op die ander Afrikaanssprekende kerke van toepassing, met 'n dam wat vir meer as 300 jaar uit vele strome, riviere en bo-lope gevoed is om uiteindelik een reuse, kollektiewe dam te vorm. Hierdie proses het oor vier tydperke plaasgevind: die Hollandse koloniale era voor 1806, wat die Britse besetting van 1795-1802 insluit; die periode tussen die langtermyn besetting van die Kaap deur die Britse Ryk in 1806 en 1870 toe die Afrikaneridentiteit begin kristalliseer; 1870-1910, 'n periode van vinnige

kulturele ontwikkeling; en 1910-1948, toe die Afrikaner sterk genoeg begin word het om staatkundig tot onafhanklikheid te groei (Akenson 1992:59-60).

Giliomee (2004:32) noem dat wanneer iemand in die 17de en 18de eeu 'n Christen genoem is, dit op veel meer as net sy geloofsoortuiging gedui het. Hy haal Jordan aan wat sê: "... *to be a Christian was to be civilized rather than barbarous, English rather than African, white rather than black.*" Dit blyk dat 'n dergelike houding ook in ander Europese kolonies aangetref is. Omdat die Kaap nie deur mense van 'n enkele Europese nasie gekoloniseer is nie, was die koloniste selfs meer geneig om hulle Christelike identiteit met hulle politieke identiteit te vereenselwig.

Dit was veral gedurende die 19de eeu dat die Afrikaner se spiritualiteit op godsdiens, met die Bybel as bron, gebaseer is. Akenson (1992:61-63) wys egter op 'n interessante fenomeen. In daardie tyd was die Afrikaner se manier van Bybellees veral op die Ou Testament gefokus. Christologie het feitlik nie bestaan nie. "*The Afrikaner thought historically, not in the same way that historians might, but they used history as the ancient Hebrews did, to explain the past in moral terms and to guide their planning for the future*" (Akenson 1992:63).

Daarby het die Piëtisme, Metodisme en liberale teologie ook sy merk op die Afrikaner gelaat (Oliver 2006:1475). Raath (2004:139) skryf dat die werk van à Brakel die mees gelese teologiese werk onder die Hollandse grensboere was kort voor die totstandkoming van die Boere Republieke. Oliver (2006:1474) wys op Landman (2005:148) se beklemtoning van die enorme invloed van à Brakel op die Afrikaner se 19de eeuse wêreld deur onder andere na die rol van die Afrikanervrou te verwys: "*The restrictive and submissive piety inherited by Afrikaner women from 17th century Dutch pietism, has not changed in 300 years.*"

Oliver (2006:1475-1479) wys ook daarop hoe die Calvinisme en Romantiek die Afrikanerspiritualiteit in die 19de eeu beïnvloed het. Hoewel daar wisselende mening is oor die gebruik en die invloed van die begrip *Calvinisme*, het dit tog 'n wesenlike invloed op die Afrikaner se spiritualiteit. Giliomee (2004:125) praat van 'n ortodokse Calvinisme in die vroeë dae van die Kaapse nedersetting wat 'n evangelie verkondig het van 'n Almagtige God wat direk in die lewe van individue en gemeenskappe ingryp en

daarmee saam ook die leerstelling van uitverkiesing en uitverkorenes. Hy verwys ook na Paul Kruger se aanhang van 'n ortodokse Calvinisme in die sin dat hy sou geglo het dat God persoonlik sy hand oor hom en sy mense as verbondsvolk hou (Giliomee 2004:126-127). Wat die Romantiek betref, was dit die klem op die godsdien, vryheid en geskiedenis wat die Afrikaner se behoeftes aangespreek het sodat dit in die unieke Suid-Afrikaanse opset gedy het (Oliver 2006:1479).

Die Afrikaner se spiritualiteit in die 20ste eeu is die gevolg van die onderskeie invloede uit die 19de eeu. Nicol (2000:12) noem dat daar naas die gereformeerde tradisie, ook die tradisiestroom is, wat hy *evangelies* noem. Volgens Nicol is dit 'n taamlik gevarieerde stroom wat met die Piëtisme en Revivalisme verband hou en klem lê op die belewenis van godsdien. Sedert die begin van die vorige eeu het hierdie stroom heelwat invloed op Afrikaners uitgeoefen (Nicol 2000:12). Daarby het apartheid, die aanloop, regverdiging en verdediging daarvan, 'n enorme uitwerking op die Afrikaner se spiritualiteit gehad. Modernisme het momentum in Suid-Afrika gekry en apartheid het sy piek hierbinne bereik: "*Apartheid was a modernist enterprise in the sense that it was a 'grand narrative', a grand design, a blueprint for society*" (Loubser 1994:162). Hierdie was gebaseer op die vaste geloof dat apartheid Bybels geregverdig is. Die effektiewe staatsmasjinerie het gesorg vir die uitvoering van die apartheidsbeleid. Wat die 21ste eeu betref, maak Oliver (2006:1480) die volgende uitspraak:

In the 21st century, many theologians urge believers to cling to tradition, not realising that the tradition is not as purely "Reformed" or "Calvinistic" as they would like or wish it to be. The inherited strong-minded individualism of Afrikaners makes it impossible to speak of a collective Afrikaner spirituality. This becomes more clear when we look at what is happening inside the churches. On the one hand, the traditional Neo-Calvinism set the stage for the 2006 Synod meeting of the conservative Gereformeerde Kerke (Reformed Churches) while the Charismatic and/or Evangelical influences of American theologians like Rick Warren, George Barna en Leonard Sweet – to name a few – is escalating daily in the more liberal community churches. Afrikaner spirituality in the 21st century is a complex mixture of traditions carried forward from previous generations and trends from modern theological and philosophical schools.

c) Die tipes spiritualiteit

Ware (1995:37-44) omskryf die volgende vier tipes spiritualiteite (Sien ook Barnard 2005:49-56):

1. 'n Kopspiritualiteit (49-50)

Hierdie spiritualiteitstipe het betrekking op die intellektuele “denkende” mens wat voorkeur gee op grond van dit wat gesien, geraak en veronderstel word. Gelowiges met hierdie tipe spiritualiteit se voorkeur lê in Bybelstudie, beter gehalte preke en teologiese vernuwing binne die bestaande gemeenskap. Die hoorder wat hom binne hierdie spiritualiteitstipe bevind, sal dit wat bydraend tot sy/haar persoonlike roeping in die lewe is, ondersteun. Ware (1995:38) som dit baie mooi op wanneer sy die tipe soos volg omskryf:

This style produces theological reflection and crafts position papers on ethical issues. It supports education and publications and causes us to examine the texts of our hymns to see if we are singing what we actually believe. Content is primary with this group, as is systematic congruence of thought and believe.

2. 'n Hartspiritualiteit

Ware (1995:39) beskryf hartspiritualiteit soos volg:

This is not a head trip spirituality; it is all heart – combined with the concrete, real life stuff. Here theology still emphasizes the anthropomorphic representation of God and the centrality of scripture, but this is now combined with a more affective, charismatic spirituality whose aim is to achieve holiness of life. The transformational goal is that of personal renewal.

Barnard (2005:50) wys op 'n interessante wêreldwye verskynsel, naamlik dat kerke wat weg van die kopspiritualiteit af op hierdie tipe spiritualiteit fokus, 'n groei in getalle beleef. Voorkeure by hierdie tipe spiritualiteit sluit in evangelisasie, gedeelde en eersterangse ervarings, transformasie en veranderings, getuienisse en musiek. Teologies praat ons van 'n ervaring van die immanensie van God wat sterker is as die transendensie van God (Barnard 2005:50). Woorde speel 'n belangrike rol maar word minder formeel gebruik as in die geval van kopspiritualiteit. Gebede vind spontaan en uit

die hart plaas. Getuïenisse en verkondiging is van die uiterste belang vir hartspiritualiteit tot so 'n mate dat sodanige spiritualiteit sterk op die massamedia, soos TV, radio en ook hulle eie nasionale en wêreldwye medianetwerke steun om te kommunikeer.

Hierdie tipe spiritualiteit funksioneer ten beste binne 'n los, ongestruktureerde dissipline. Dit is sterk op eie persoonlike ervaringe gefokus, en diegene wat as sodanig getipeer word, moet leer om ook deur die ervaring van ander verryk te word.

3. 'n Mistiekspiritualiteit

In hierdie vorm van spiritualiteit is die klem steeds op die ervaringselement, maar daar word na die meer apofatiese (mistieke) bewustheid beweeg. By hierdie tipe hoorder in die erediens, is "*hoor by God*", baie belangriker as "*praat met God*". Die doel van hierdie tipe spiritualiteit is eenheid met die Heilige en al word dit nooit volkome bereik nie, is die voortdurende poging om dit te kan bereik, volkome bevredigend. Die klem val veel eerder op die reis (*the journey*), as om met God die bestemming te bereik. Hoorders wat hierdie spiritualiteitsvoorkeur toon, is sterk aangetrokke tot 'n meditatiewe, introspektiewe, intuïtiewe styl. Hulle fokus op 'n innerlike wêreld wat net so 'n werklikheid vir hulle is as wat die uiterlike wêreld is (Ware 1995:41). "*Instead of a God who possesses characteristics similar to human ones, God is ineffable, unnamable, and more vast than any known category.*" God se woorde aan Moses: "Ek is wat Ek is" (Eks 3:14) maak vir hoorders met 'n mistieke voorkeur in 'n erediens heeltemal sin.

Die mistieke hoorder verleen voorkeur aan 'n lewe wat gekenmerk word deur stilte en afsondering. Vir so 'n persoon gaan dit daarvoor om volle aandag aan die "*inner voice*" te gee en daarom verkies sulke hoorders 'n lewe van eenvoud weg van enige afleidings. Lidmate wat tot hierdie ontdekking in hulleself kom, begin al hoe swaarder kry in die Westerse Protestantse tradisie. Hulle is nie aangetrokke tot kulturele samekomste nie. Hulle vind dikwels aanklank by Oosterse gelowe en gebruike, en raak minder tuis in georganiseerde godsdienste (Barnard 2005:52).

4. Handspiritualiteit

Hierdie is die kleinste van die vier spiritualiteitsgroepe en kom eerder voor onder individue as wat dit onder kerke of groepe voorkom. Dit is vir diegene wat as sodanig beskryf kan word belangrik om aan God se stem gehoorsaam te wees en om van die

Koninkryk wat kom te getuig. Daar mag 'n aanmatigende en selfs aggressiewe begeerte wees om 'n bepaalde visie rondom God se koninkryk op aarde te implementeer. Dit bring mee dat sodanige mense gewoonlik selfopofferend is om hierdie doel te bereik en dat hulle selfs sal ly vir die saak waarin hulle glo en vasstaan. Gebed word as 't ware gelyk gestel aan aksie (Ware 1995:43).

d) Kritiek op die term en gebruik

Spiritualiteit word dikwels met suspisie en soms met skerp vyandigheid bejeën (vgl. Van der Westhuizen 2001:878). “*For in actual practice spirituality very often develops into neurosis, degenerates into selfishness, becomes pretentious, turns violent*” (Peterson 1997:7). Petersen gaan voort en sê: “*Spirituality is always in danger of self-absorption, of becoming so intrigued with matters of soul that God is treated as a mere accessory to my experience.*” Daarby redeneer hy dat die fokus in ware Christelike spiritualiteit altyd van die self af na die ander verskuif – naamlik na Jesus Christus (Peterson 1997:8,15). Ook McLaren (2001:120-121) wys op die gevaar as hy praat oor die lirieke van spiritualiteit:

But sometimes I feel uncomfortable with the lyrics – it’s all about “me”. How Jesus makes me feel, what he does for me, how he loves and forgives me. The language is almost erotic – he holds me close, embrace me, and so on. Again, nothing wrong with this, but I wonder – does this represent a kind of narcissistic and overindividualized spirituality?

Van der Westhuizen (2006:1) is 'n felle kritikus van die term *spiritualiteit* en die aanwending daarvan en noem dat die term met toenemende frekwensie in ons Kerk (NHKA) gebruik word, waarop hy 'n siniese vraag stel: “Verbeel 'n mens jou dat die oorsprong daarvan hoofsaaklik 'n Praktiese Teologiese bron het?” Daarby argumenteer hy dat die voorkeur aan die begrip spiritualiteit bo die begrip geloof 'n kenmerk van ons tydsges is. Hy koppel die gebruik van die term aan die Natuurlike Teologie en ander godsdienste, veral ook die Roomse Teologie en remonstrante tendense. Hy argumenteer dat spiritualiteit hom tot 'n meer vrysinnige en menslike invulling daarvan en tot menslike gevoelsmatigheid leen (Kyk ook Dreyer 1998:291-293). Spiritualiteit in sy mistieke vorm is 'n religieuse ervaring van onder af, 'n opklim na God toe met allerlei

trappies en treetjies, seremonies en rites, stiltes, musiek en gevoelsdinge – ’n eintlike soeke na God in jouself. In die Bybels-Reformatoriese teologie is die ervaringsmoment ’n inhoud wat van bo kom, van God, met die Heilige Gees wat die mens se hart en lewesy woonplek maak (Van der Westhuizen 2006:1).

Van der Westhuizen (2006:1-3) voer dit verder en noem dat *spiritualiteit* of *godsdiensdigheid* of *religiositeit* wel positief in die Bybels Reformatoriese teologie plek het, solank dit net van mistieke spiritualiteit onderskei word. Hy wys talle voorbeelde uit die Belydenisskrifte aan waar ervaring in die sin van *spiritualiteit* of *geestelikheid* of *vroomheid* of *godsvrug* genoem en bely word. Van der Westhuizen gebruik deurgaans ander soortgelyke begrippe saam met die term spiritualiteit soos byvoorbeeld geloof (waarby ervaring en hartlike vertrouwe en toeëiening ingesluit is) godsvrug (vgl. 1 Tim 2:2,10; 2 Pet 1:3,6,7; 2 Pet 3:11), of vroomheid (Job 2:3,9; 27:5; 31:6; Ps 7:9; 25:21) of bevindelikheid (vgl. Dreyer 1998:293), egtheid van geloof, of troos in die volle sin van die Heidelbergse Kategismus Sondag 1. Troos is tog ten diepste ook ’n gemoedskomponent, ’n gevoel, ’n hartsaak. In die lig hiervan maak hy die gevolgtrekking en noem: “As dít bedoel word met spiritualiteit, kan ons eerder dié modewoord met al sy misleidings vaarwel toeroep ...”

Ongeag die kritiek op die term spiritualiteit en die teruggryp na woorde en begrippe uit die verre verlede, het die moderne begrip ’n definitiewe plek in ons teologiese woordeskat. Buitendag (2006:800) het die laaste woord in hierdie verband: “*Nuances of spirituality must therefore be respected rather repressed. After all, the rainbow with its many colours does not wish to be blended into a grey mass. Admittedly, the existing differences must serve the kingdom and must never become absolute in isolation or in competition.*”

e) **Riglyne vir die hantering van spiritualiteitstipes in die gemeente**

Enige gemeentebouproses behoort erns te maak met die saak van spiritualiteit in die gemeente. Die volgende kan as riglyne gegee word:

- Begrip vir die vorming van die Afrikaner se spiritualiteit is van wesenlike belang. Watter strominge het meegewerk om die kollektiewe dam van Afrikanerspiritualiteit te help vorm? In watter mate vind die historiese verloop en invloede uit verskillende eras neerslag in die gemeente en die breëre gemeenskap?

- Wat die geskiedenis betref, het ons die voordeel van terugskouing en kan ons duidelike en deurlopende merkers waarneem. Dit blyk dat midde in al die invloede die verkondiging van die evangelie altyd voorop gestaan het. Soos Theron (2002:302) tereg opmerk: *“It is not the tradition, but the evangelical message that was important to our theological forefathers.* Hierby kan ook Oliver (2006:1484) se kommentaar gevoeg word: *“As Christians our focus should be on Christ. Our spirituality and religion must build on Him rather than on traditions (regardless of how fond we may be of them).”*
- Afgesien van die historiese aanloop tot spiritualiteit, behoort die pastor en leiers in die gemeente hulle deeglik te vergewis van spiritualiteitstipes in die gemeente. Ondersoek binne die NGK (Janse 2002) toon oortuigend aan dat indien verskillende spiritualiteitstipes met gepaardgaande behoeftes nie erken word nie, dit tot konflik in gemeentes kan lei.
- Dit het beslis waarde om te kyk na waar jy as individu en gemeente staan ten opsigte van die tipe spiritualiteit/e wat oorwegend dominant is. Waak daarteen om korporatief en individueel jousef in een van die vier tipes in te forseer (Barnard 2005:55).
- Waak daarteen om aanbiedinge van die tipe spiritualiteite as hiërargies van aard voor te hou, asof sekeres beter is as ander. Elke tipe spiritualiteit het waarde al verskil hulle van mekaar. Individue kan groei deur hulleself met die ervaringe van ander spiritualiteite te integreer (Barnard 2005:56).
- Wees voorbereid daarop dat die korporatiewe spiritualiteitstipes in baie gemeentes van die lidmate se oorwegende spiritualiteitstipes sal verskil. Barnard (2005) het die spiritualiteitstipes in eredienste in die ring van die Paarl ondersoek en bevind dat kopspiritualiteit (44,4%) die oorheersende gemeentelike styl is, teenoor hartspiritualiteit (31,9%) wat die lidmate se voorkeur is.
- Die oplossing volgens Barnard (2005:87) lê daarin om te sorg vir ’n kreatiewe spanning tussen hart- en kopspiritualiteit en om die vier spiritualiteite (kop, hart, mistiek en hand) met mekaar te kombineer. Hy bied handige wenke aan om elkeen van die vier spiritualiteitstipes in ’n gemeente te bevorder (Barnard 2005:74-89).

3.1.1.6 Van watter generasie nou weer?

'n Generasie (s.nw.) volgens die HAT (Odendal & Gouws 2000:274) dui op al die individue wat tot dieselfde trap in 'n afstammingsreeks of geslag behoort. Dit is die tydperk tussen die geboortes van twee opeenvolgende geslagte en duur volgens die HAT gewoonlik 33 jaar. Codrington & Grant-Marshall (2004) deel generasies in tydperke van 20 jaar in. Enige transformasieproses darf nie die invloed en uitwerking van generasiegapings buite rekening te laat nie. Dit is juis in die plaaslike gemeente waar die heterogene mosaïek van verskillende generasies op sy duidelikste sigbaar is – dalk meer as op enige ander plek in die samelewing. Die boek, *Mind the gap! Own your past, Know your generation, Choose your future*, van Codrington en Grant-Marshall (2004) in hierdie veld is baie waardevol, juis omdat dit die Suid-Afrikaanse konteks só goed verreken.

Volgens die boek se indeling is daar basies vyf generasies naamlik die *G*'s, die *Silent generation*, die *Baby Boomers*, die *Xers* en die *Millennials*. Dan is daar die tusseningevalle wat aan die einde of begin van 'n bepaalde generasie gebore is. Na hulle word verwys as die sogenaamde *Cuspers*. “*A Cusp is the point at which two parts of a curve meet ... you were born in a time between eras en you have been influenced by both*” (Codrington & Grant-Marshall 2004:69). Vervolgens word die generasietydperke, en eienskappe bondig uiteengesit (Codrington en Grant-Marshall 2004: 25-64; 233-255):

Generasie	VSA	Europa/VK	Japan	RSA
<i>G</i> 's	1900-1923	1900-1918	1900-1925	1900-1929
<i>Silents</i>	1923-1942	1918-1945	1925-1945	1930-1949
<i>Baby Boomers</i>	1943-1962	1946-1965	1945-1965	1950-1969
<i>Xers</i>	1963-1983	1966-1984	1966-1985	1970-1989
<i>Millennials</i>	1984-2001	1985-2001	1986-2001	1990-2005

	<i>GI's</i>	<i>Silent</i>	<i>Boomers</i>	<i>X-ers</i>	<i>Millenials</i>
Algemeen	<p>Naam beteken <i>general issue</i> of <i>Government issue</i> en dui op die klere wat in beide wêreldoorloë aan soldate uitgereik is</p> <p>Houding: "Ons moet almal saam stem, dieselfde manier werk en dieselfde lyk."</p>	<p>Word groot in 'n tyd toe kinders gesien maar nie gehoor moes word nie. Dit is vanweë die uitwerking van die 2de Wêreldoorlog en die Depressie wat aan 'n skaarste van alles gekenmerk is.</p> <p>Houding: "Betaal jou skuld en werk hard."</p>	<p>Grootste generasie ooit. Gebore na 2de Wêreldoorlog en was deel van 'n geboorteontploffing. Kry in oormaat wat vorige geslagte ontbeer het. Elke stadium van hulle lewe is rigtinggewend en koersaanduidend.</p> <p>Houding van: "If you have it, flash it"</p>	<p>Word soms na verwys as die verlore geslag en sleutel-draers omdat so baie alleen moes huistoe na skool. Produk van hoë egskeidingsyfer en baie word groot in enkelouer gesinne. Redelik skepties oor verhoudinge. Ingesteldheid van: "Whatever"... enigmaties.</p>	<p>Herstel in familie waardes kom sterk na vore. Kinders word as belangrik beskou en meer ouers sal lewensstandaarde verlaag om by kinders te wees.</p> <p>Algemene siening van: "Kom ons maak van die wêreld 'n beter plek."</p>
Voorkeure	<p>Ferm leierskap en die nakoming van burgerlike pligte.</p>	<p>Sekuriteit en stabiliteit.</p>	<p>Inkopies, vertoonsug, wenmotief, leiding neem, visionêr</p>	<p>Mededeel-saam, "Chilling", individualiteit, met vriende wees, verandering.</p>	<p>Inkopies, "labels", familie, vriende, omgewing, tegnologie.</p>
Afkeure	<p>"Wimps, whingers and slackers."</p>	<p>Skuld of die aangaan van skuld. Verwaande jongmense.</p>	<p>Betaal van skuld. Oud word.</p>	<p>Baasspelerigheid, korporatiewe kultuur.</p>	<p>Oneerlikheid, ongebalanseerde lewenstyl, vertoonsug.</p>
Eienskappe	<p>Dapper (galanterie), sterk burgerlike bewussyn en lojaliteit.</p>	<p>Gereserveerd, Stoïsyns, netjies en goed-gemanierd (<i>gentlemanly</i>).</p>	<p>Spraaksaam, baasspelerig, nuuskierig (weetgierig) stylvol en kompetend.</p>	<p>Pragmaties, individualisties arrogant en neem risikos.</p>	<p>Verdraagsaam versorgend, eerlik, gebalanseerd, onafhanklik, optimisties, <i>clean-cut</i>.</p>

Generasies se kerkgeboue	Swierig en indrukwekkend, groots met majestueuse toringspitse	Funksioneel met estetiese soberheid. Koud en trekkerig omdat kerk nie veronderstel is om gemaklik te wees nie. Gebou van groot sementblokke.	Professionele aanslag; lyk soos 'n kampus met kantore, tuine en opvoedkundige sentra.	Kom in skure en pakhuisse byeen; dieselfde plekke waar jy vir "raves" ontmoet. Dit is praktiese, buigsame en aanpasbare tipe geboue.	Sal waarskynlik hou van esteties aangename geboue; elegant en tegnologies toegerus.
God is...	My beskerm teen bonatuurlike magte.	Die God van waarheid waar ek reg en verkeerd vind, goed en kwaad.	Heersend oor die heelal, 'n God van wraak en geregtigheid.	Helend, beskermend, versorgend, leidend, die 'moeder' God.	Ons Vader, die nasiebouer, voorsiener en beskermmer.
Aanbiddingstyl	Vormgedrewe aangetrokke tot religieuse gebeure wat ryk is aan swier en praal.	Stil, eerbiedig. "Wees stil en weet ek is God" tipe benadering.	Dit is 'n groot boodskap, versprei dit daarom op 'n groot manier. Vlot en professioneel.	Intiem, nie-veroordelend, persoonlik verbind met my God.	Integreer alle spirituele dele van my lewe. Het behoefte om ook ander religieuse tradisies te ontdek.
Kerkmusiek	Psalms en Gesange onder begeleiding van die orrel. In die Gereformeerde Kerke net Psalms.	Dieselfde as by die GI's, daar kan net 'n blaasorkes bygevoeg word.	Ruk en rol tipe, in lyn met die James Brown-tipe musiek van die 1960's.	Sing tot God en nie oor Hom nie. Minder eerbiedig, meer familiêr met klem op 'n persoonlike verhouding. Eenvoudige akoestiese klank.	Redelik eklekties met 'n vermenging van verskillende klanke. Rekenaars en musiekvermengers word ingespan.
In die kerk	Sit in die familiebank, ken die pastor goed, bediendes agter in die kerk. (In die Suid-Afrikaanse konteks is hulle nie toegelaat nie).	Formeel geklee, altyd in dieselfde sitplek, gesels met dieselfde mense. Ontmoet selde iemand nuut.	Gesellig, sit waar groepe vriende sit wat hulle goed ken. Lug mening as daar 'n halwe kans opduik.	Indiividualisties, verkies 'n kleingroep bediening met mense met wie hulle op 'n egte manier kan verkeer. Hulle hou van die huiskerk beweging.	Sal terug beweeg na 'n grootgroep etos. Sal musiek en liedere skep wat getuig van prestasie en oorwinning.

3.1.1.7 Insigte vir die missionale gemeente

- Die tyd waarin ons lewe, bring geweldige veranderinge. Ons lewe in 'n "wêrelddorp" waar die hele wêreld in 'n oogwink van belangrike nuusgebeure hoor. Jan Alleman het toegang tot inligting soos nooit tevore nie, en is blootgestel aan informasie-oormoed, wat op sy beurt tot informasie-angst lei. Verstedeliking en moderne tegnologie maak dat mense meer as ooit tevore beweeglik is.
- Daarby speel sewe paradigmatye tegelyk in ons tyd af en staan ons tyd dan ook as die megadigmatyd bekend. Ons lewe in 'n tyd wat van die kerk die eienskappe van 'n beweging vra, waar motiveerders meer op die persoonlike en medemenslike vlak lê, waar rekening gehou moet word met tegnologie, die sogenaamde *sprinters* meer in die gemeente geïntegreer moet word, sending op voetsoolvlak (gestuurde gemeentes) moet plaasvind, en waar mense meer in spanverband eie kreatiewe doelwitte wil skep, terwyl daar 'n fokus op die geheel moet wees.
- 'n Megadigmatyd vra van die leiers groter insig en meer effektiewe implementering van mense volgens die eise van ons tyd. Die saadprojekte waarna in 2.5.3 (p. 154) verwys is, sal die *sprinters* byvoorbeeld meer aanstaan. Daar moet ook rekening gehou word met die feit dat die motiveerders oorwegend anders is as wat dit in die moderne tyd was.
- Die postmoderne tyd is 'n gegewe en dwing ons om anders na ons tyd te kyk. Ons sal moet loskom van kontrole en beheer, terwyl 'n meer kreatiewe en interafhanklike sinergie bevorder moet word. Die missionale klem sal meer op die relasionele en op dienslewering moet val as op die blote numeriese najaag van siele.
- Insig in die tipe grootte van die gemeente met die eiesoortige dinamika wat daarmee gepaardgaan, moet beslis verreken word wanneer die missionale karakter van 'n gemeente ontwikkel word. So byvoorbeeld sal daar by die gemeente van familie-grootte groter weerstand wees teen die missionale gestuur-wees, as by gemeentes van ander groottes. Gemeentes van korporatiewe grootte gaan dalk weer moeiliker gedraai word om van "instandhouding" na "gestuurdheid" te beweeg.
- Dit is nodig om kennis te neem van die Afrikanerspiritualiteit, sy wortels en die realisering daarvan in die huidige tydsgewrig.
- Kennis word geneem van die feit dat gemeentes waarvan die spiritualiteit oorwegend 'n hartspiritualiteit is makliker 'n missionale karakter sal aankweek as byvoorbeeld dié waar 'n kopspiritualiteit hoofsaaklik heers. Lidmate met 'n handspiritualiteit sal

meer dienend in die gemeenskap betrokke wil raak as mense met 'n mistieke spiritualiteit. Waar spiritualiteit (kerklike etos) tot verstarring en 'n na-binne-gerigtheid gelei het, is die uitdaging net soveel groter om gestuurde gemeentes te vestig. Dit is belangrik om 'n kreatiewe spanning tussen die spiritualiteitstipes te bewerkstellig wanneer missionale bewuswording gekweek word.

- Kennis van die verskillende generasies oorbrug gapings in die gemeente en ook gapings tussen die gemeente en gemeenskap. Bepaal watter generasie die grootste in die gemeenskap is en wat die missionale fokus moet wees om hulle te bereik. Ander generasies behoort nie in die proses afgeskeep te word nie. In die opleiding vir gestuurde gemeentes moet die generasieteorie goed verreken word.

3.1.2 Konfronteer die stand van die gemeente

Collins (2001:65-69) voel baie ernstig daarvoor dat geen organisasie 'n reeks goeie besluite kan neem sonder om die harde feite te konfronteer nie. Dit begin by 'n eerlike en ywerige poging om die werklike stand van die situasie vas te stel. Wanneer dit geskied, volg goeie besluitneming dikwels outomaties. Dit is ook noodsaaklik om 'n kultuur te vestig waarbinne mense die geleentheid het om gehoor te word én vir die waarheid om gehoor te word. Die boek van Black & Gregersen, *It starts with one* (2008), deel die veranderingsproses in drie hoofpunte in, waarvan die eerste deel oor die regte “sien” handel. In hulle bestudering van bestuurders het hulle tot die insig gekom dat 'n soort natuurlike versperring teen verandering by almal voorkom, naamlik 'n brein-versperring (*brain barrier*). Hierdie versperrings van die brein ontstaan as gevolg van breinkaarte (*mental maps*). “*These incredibly powerful maps determine how people see the world of work, guiding their daily steps and behavior*” (Black & Gregersen 2008:12). Dit herinner aan Farber-Robertson (2000:3) se beskrywing van wat sy “*Designed Blindness*” noem. Hierdie soort blindheid is ons keuse om bewustelik en onbewustelik “onbewus” te wees van dit wat daar te wete is. Dit is onself wat ons weerhou van kennis. “*Often our culture colludes in protecting us from seeing what we do not want to know.*” Dit spreek vanself dat hierdie soort versperring baie prominent aanwesig is in die gemeentelewe waar mense wat as't ware as natuurlike versperrings teen verandering optree omdat breinkaarte (*mental maps*) wat oor tyd heen gevorm is, hulle verhinder om die werklikheid te sien.

Die hele proses van verandering begin nie by motivering of met 'n visie nie, maar by die harde feite wat in die oë gestaar moet word (vgl. Nel 1994:114,175). Wanneer dit gebeur, dien dit as motiveerder by die regte mense (wat selfgemotiveerd is) om iets daaraan te doen. Een van die beste maniere om mense te demotiveer, is om die harde feite van hulle te weerhou. Met die harde feite as gegewe, volhard mens dan met die sekere wete dat daar uiteindelik geslaag sal word. Of soos Collins (2001:88) dit stel: *“Retain absolute faith that you can and will prevail in the end, regardless of the difficulties, AND at the same time confront the most brutal facts of your current reality, whatever they might be.”*

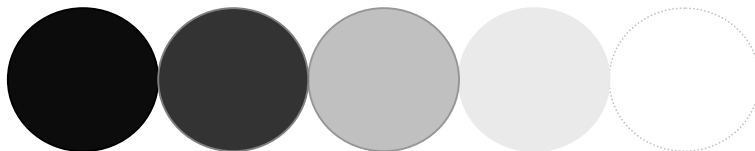
Bogenoemde konfrontasie met die harde feite het definitiewe waarde in die gemeentebouproses en veral in die analise van die gemeente. Die belangrike rol wat die pastor speel, kan nie negeer word nie. Gemeente-analise vra goeie motivering van die pastor en die gemeente en dit vra dan juis van die pastor om leiding te gee in hierdie verband. Die groot vraag wentel natuurlik om wanneer so 'n analise gedoen moet word? Dit hang weer ten nouste saam met die mate van ontvriesing en motivering wat reeds in die gemeente plaasgevind het en gebeur met ander woorde wanneer 'n beduidende aantal gemotiveerde lidmate in die spieël kyk om hulle eie funksionering te evalueer (Nel 1994:154-157).

'n Gemeente-analise vind plaas wanneer 'n gemeenteprofiel opgetrek word en 'n situasie- en omgewingsdiagnose gedoen word. 'n Gemeenteprofiel handel oor gegewens soos: wie woon hier?; wat is hul ouderdom?; wat is die ratio tussen mans en vroue?; wat is die ouderdomsprofiel?; oor watter opvoedkundige kwalifikasies beskik hulle?; in watter inkomstegroep val hulle?; in watter beroepsgroepe val hulle?; ensovoorts. Die situasie- en omgewingsdiagnose hou verband met sosiologiese faktore en veranderings; demografiese faktore en veranderings (bv. inwonertal binne grense, gemiddelde reistyd ens.); ekonomiese faktore en veranderings; politieke faktore en veranderings; godsdienstige faktore en veranderings. Beide hierdie stelle gegewens, naamlik die gemeenteprofiel en die situasie- en omgewingsfaktore, moet met mekaar in gesprek gebring word sodat 'n profiel van die gemeente in die samelewing ontwikkel kan word (vgl. Nel 1994:153).

Met die optrek van die gemeenteprofiel is dit nog net 'n handjievol mense wat iets begin sien. Hoe word bewerkstellig dat soveel moontlik lidmate sal sien wat gesien moet word? Black & Gregersen (2008:24) meen dat baie mense moeilik die nodigheid van verandering insien. Dit is die resultaat van 'n tipiese breinversperring en selfs al word die nodigheid ingesien, faal ons dikwels om deur hierdie versperring te breek. Ons sien die oorsake van kommer, maar ons onderskat meer dikwels die krag daarvan. Ons word verblind deur die lig van ons bestaande breinkaarte (*mental maps*) wat alles van die goeie ou verlede so goed belig en wat ons in ons gemaksones laat vertoef. Dit kan tot verstarring lei: *“Still, the important thing to keep in mind is that if we see a map a certain way often enough, we end up believing that it is not a map but THE map”* (Black & Gregersen 2008: 40).

Volgens Black & Gregersen (2008:43-59) is die twee begrippe, kontras en konfrontasie, die beste wyse om mense te laat sien.

- **Kontras** is die onderskeid wat die menslike oog tussen teenstellende objekte tref. Verskille in vorm, helderheid en kleur bied gekombineerd 'n kontras. Die letters op hierdie bladsy staan uit as gevolg van die kontras tussen swart en wit.

Die verskille in kontras in die sirkels hierbo is duidelik te sien. In 'n organisasie kan mense selektief fokus op dit waarop hulle wil fokus, veral die bekende dinge van die verlede en die hede. Mense kan die kontras tussen die bekende verlede en die toekoms ignoreer. Die insig dat dinge wat in die verlede goed gewerk het, dalk nie meer so goed in die toekoms gaan werk nie, ontbreek dikwels. Die feit dat mense nie op hulle eie die kontras so goed raaksien nie, maak dat hulle nie op hulle eie gelaat moet word om dit te visualiseer nie. Net soos die leser geforseer is om die kontraste tussen die sirkels hierbo waar te neem, net so moet leiers hulle mense (en hulself) met die verskille tussen die verlede, hede en toekoms konfronteer. Drie stappe word voorgestel om hoë kontras te genereer (Black & Gregersen :51):

1. Fokus op die kern-20% wat verskillend is.
 2. Plaas verhoogde (selfs oordrewe) fokus op die verskille tussen die oue en die nuwe.
 3. Skep visuele beelde of prentjies van die oue en die nuwe sodat die kontras meer as net woorde is.
- Die essensie van **konfrontasie** is eenvoudig dog kragtig. Wat mense in kontras met die oog kan sien, neem hulle in hul geestesoog met direkte ervarings waar. Dit gaan nie oor 'n direkte verbale (selfs aggressiewe) konfrontasie nie, maar eerder oor 'n konfrontasie waarby al die sintuie (sien, hoor, tas, smaak en reuk) betrokke is. Hoe meer die sintuie betrokke is, hoe duideliker die indrukke en letterlike beelde in ons gedagtes. *“Simplistically, you can think of the degree of confrontation going up proportionately with the degree of physical senses involved in experiencing the contrast”* (Black & Gregersen 2008:44,55). Vyf stappe skep hoë-impak konfrontasie:
 1. Herhaal die boodskap van die oue en nuwe denkkaarte oor en oor en oor.
 2. Skep hoë impak en onontwykbare konfrontasies.
 3. Fokus die ervaringe op wat die kernkontraste is. Moet dit nie met te veel kompleksiteit verwater nie.
 4. Maak seker dat daar met geskepte ervaringe soveel as moontlik sintuie betrokke is. Daar bestaan min plaasvervangers vir lewende, voluit-betrokke aksies en ervaringe.
 5. Maak fisies seker dat mense nie die ervaring kan systap nie en dat die essensie hulle reg tussen die oë tref (ore, neus, mond en hande).

Wanneer mense met hoë kontras en lae konfrontasie gekonfronteer word, sal die nodigheid om te verander geensins ingesien word nie. Hoë kontras en lae konfrontasie is soos 'n aanskoulike parade wat verbygaan – terwyl dit sigbaar is, verwonder almal hulle daaraan, maar sodra dit verby is, is dit vergete en word die gewone lewe voortgesit. 'n Situasië waar die konfrontasie hoog is, maar die kontras laag is, is dit soos met jou ou skoene gesteld is: Dit lyk oud en gedaan, maar dra tog so lekker – só, wat is nuut? Wat is anders? Die geheim lê daarin om **hoë kontras** en **hoë konfrontasie** daar te stel – dan eers word die deurbraak bewerkstellig (Black & Gregersen 2008:45).

Die voorbeeld van Koreaanse bestuurders van die Samsung-selfoonmaatskappy is 'n uitstekende bewys dat kontras en konfrontasie werk. Hulle kon net nie insien dat hulle

modus operandi in Korea (wat goed werk) nie ook in die VSA sou werk nie. Samsung het 'n groep van 50 bestuurders oorgevlieg van Suid-Korea na die VSA. Die kontras was skerp. In die VSA word selfone in groot winkels verkoop terwyl dit in Korea in klein besighede verkoop word. Die konfrontasie was oortuigend omdat al hulle sintuie betrokke was en hulle nie die ervaring met hulle besoeke aan dosyne besighede kon ontsnap nie (Black & Gregersen 2008: 53-54).

Vervolgens gaan daar oorsigtelik na verskillende modelle vir gemeente-analise gekyk word, veral ten opsigte van die missionêre. In die bespreking daarvan gaan nie pertinent op kontras en konfrontasie gefokus word nie, hoewel dit in die evaluering aandag sal geniet. Uiteraard is dit nie moontlik om na alle modelle te kyk nie en daar gaan net op dié van Callahan, Hendriks en Keifert gekonsentreer word.

3.1.2.1 Die Callahan-analise

Kennon Callahan se boek, *Twelve Keys to an Effective Church* (1983), dien as basis vir sy gemeente-analise. In sy Beplanningswerkboek (1987) wat deur Nel (2001) in Afrikaans vertaal is, deel hy die analise en gepaardgaande proses in vier hoofases in:

- Hooffase Een: Ontwikkel 'n realistiese beraming van die gemeente se huidige posisie en grootte.
- Hooffase Twee: Kies die primêre koers vir die toekoms van die gemeente.
- Hooffase Drie: Bepaal die gemeente se sterk punte in die lig van die twaalf sentrale kenmerke van effektiewe gemeentes.
- Hooffase Vier: Kies die sentrale kenmerke, die sleuteldoelwitte en tydskedules wat die gemeente se toekoms sal bevorder.

(a) Hooffase Een

Die belangrike hier is om 'n realistiese beraming van die gemeente se stand ten opsigte van posisie en grootte vas te stel. Dit word gedoen aan die hand van vergelykende statistieke van Protestante gemeentes wêreldwyd. Vier aanwysers word getoets: gemiddelde erediensbywoning; gemiddelde bywoning van kategese en ander onderriggeleenthede; die ingeskrewe getalle by kategese en ander onderriggeleenthede; lidmaatskap van die gemeente. Die ontleders dui die gemiddelde syfer by elke aanwyser aan en die gemeente word aan die hand van 'n tabel teenoor

ander gemeentes geplot. So byvoorbeeld sal 'n gemeente met 'n gemiddelde erediensbywoning van 100 tot 149 'n persentasie van 81,6% behaal. Dit beteken dat 81,6% gemeentes uit alle gemeentes minder erediensgangers op 'n Sondag het as wat die analise-gemeente het. Dieselfde geld die ander drie aanwysers. Uiteindelik word die syfers in 'n grafiek aangebring wat die gemeente plot as 'n klein, medium of 'n groot kerk. 'n Klein gemeente het 'n gradering van tussen 0 en 33%, 'n medium gemeente tussen 34 en 66% en 'n groot gemeente tussen 67 en 100%.

(b) Hooffase Twee

In hierdie fase word die primêre toekoms van die gemeente bepaal aan die hand van die maksimum missionêre⁴ potensiaal en die aantal persone wat die gemeente beplan om oor die volgende aantal jare te bedien. In die ontleding wat volg, word die analise-gemeente aangedui as:

- snelgroeiend
- bestendig, maar groeiend
- bestendig
- bestendig, maar kwynend
- sterwend

Dit is op hierdie punt waar baie gemeentes, veral die pastor as vlak-5-leier, in die spieël kyk en die naakte waarheid aanskou. In gesprekke met predikante wie se gemeentes hierdie analise deurloop het, is die aanduiding dat feitlik elkeen se gemeente 'n sterwende gemeente is. Of ten minste – 'n bestendig, maar kwynende gemeente. Vervolgens is die analise daarop gemik om die gemeente se groeipotensiaal vas te stel. Dit sluit faktore in soos die gemiddelde reistyd (GRT) in die gemeenskap, die totale bevolking binne die GRT⁵, betekenisvolle geografiese hindernisse, die belangrikste verkeerspatrone en die homogene potensiaal⁶ binne die reikwydte van die gemeente. Wanneer hierdie berekeninge afgehandel is, kan besin word oor hoeveel persone die gemeente beplan om oor 'n periode van vyf jaar te bereik.

⁴ Die term missionêr word in die Beplanningswerkboek in sy meer omvattende betekenis gebruik. Dit is 'n bediening wat uitreik na mense buite die kring van belydende lidmate asook na nie-belydende lidmate wat die gemeente se erediens bywoon. Dit wat in die vorige hoofstuk onder die missionale besprek is, dien as die missionale.

⁵ Die gemiddelde reistyd (GRT) verwys na hoe lank dit mense neem om in een rigting na hulle werk, na sosiale en ontspanningsgeriewe en na winkelsentrums te reis. Dit verwys met ander woorde na die tyd wat mense in hulle daaglikse aktiwiteite aan 'n gemiddelde rit spandeer.

⁶ Marais (2008) lewer veral kritiek teen hierdie werkswyse van gemeentebou en meen dat dit nie teologies begrond kan word nie.

(c) Hooffase Drie

Callahan was vir dekades as konsultant by gemeentes betrokke en het oor die jare agtergekom dat daar twaalf sleutels is wat effektiewe gemeentes in gemeen het (kyk Callahan 1983:xi-xiv; 1987:12). Die eerste ses is relasionele kenmerke en die laaste ses funksionele kenmerke:

Relasionele kenmerke	Funksionele kenmerke
1. Spesifieke, konkrete missionêre doelwitte	7. Verskeie toereikende programme en aktiwiteite
2. Pastorale besoeke deur pastors en lidmate in die gemeenskap	8. Oop en toeganklik
3. Gemeenskaplike, dinamiese eredienste	9. Opvallende sigbaarheid
4. Betekenisvolle relasionele groepe	10. Voldoende parkering, grond en landskapsontwikkeling
5. Sterk leierskapshulpbronne	11. Voldoende ruimte en fasiliteite
6. Deeglike en deelnemende besluitneming	12. Gesonde finansiële hulpbronne

Elke kenmerk word deeglik ontleed en uiteindelik word 'n waarde ('n punt uit tien) daaraan toegeken.

(d) Hooffase Vier

Tydens hierdie hooffase besin die analisegroep oor die sleutelkenmerke waaraan die volgende drie tot vyf jaar gewerk gaan word. Die beginsel is dat daar op die sterk punte voortgebou word. Callahan (1987:39) maan dat sekere kenmerke soos die missionêre en eredienste 'n sterk Bybelse appèl het en daarom juis aandag moet geniet, ongeag of dit 'n sterk punt is of nie. Twee of drie van die gemeente se huidige sterk punte word gekies, terwyl nog twee of drie aangewys word vir die gemeente om aan te werk. 'n Gemeentebou-reëlingskomitee word verkies wat dan gaan werk aan sleuteldoelwitte vir elke kenmerk wat gekies is.

3.1.2.2 Analise soos toegepas deur Hendriks (2004)

Die boek van Hendriks, *Studying congregations in Africa* (2004), dien as vertrekpunt. Hy evalueer 'n gemeente aan die hand van verskeie analises, naamlik 'n kontekstuele analise, 'n identiteitsanalise, 'n proses-analise en 'n hulpbron-analise. Ter wille van 'n essensiële verstaan word elkeen vervolgens kortliks bespreek.

(a) 'n Kontekstuele analise: Die ekologie van die gemeente

'n Kontekstuele analise is nodig wanneer 'n gemeente selfgesentreerd word, met ander woorde só op die eie institusionele welsyn fokus dat die missionêre karakter en diens aan die gemeenskap verlore gaan. “*A contextual analysis is intended to be one step in a process to remedy the sickness of an ingrown church and congregation*” (Hendriks 2004:69). Die veronderstelling waarvan by 'n kontekstuele analise uitgegaan word, is dat die konteks en die gemeente 'n invloed op mekaar het. Die konteks sluit ons wêreld in, die kultuur, ons omgewing, die demografie, die ekologie van die breëre organisatoriese verband ensovoorts. Om teologie te beoefen beteken dat God se wil in 'n spesifieke plek en in 'n spesifieke tyd gesoek word. 'n Kontekstuele analise bied antwoorde op hoe om teologie binne 'n bepaalde konteks te beoefen. Samevattend kan gesê word dat 'n kontekstuele analise nodig is om 'n beter verstaan te hê van watter rol 'n gemeente in die lig van sy kontekstuele situasie behoort te vervul. Hendriks (2004:69-103) bied 'n volledige bespreking van kontekstuele analise.

(b) Die identiteitsanalise: Die kultuur van 'n gemeente

'n Identiteitsanalise is die beste manier om die bepaalde kultuur van 'n gemeente te beskryf (Hendriks 2004:105-107). Elke mens het 'n bepaalde identiteit en lewe binne 'n bepaalde kultuur. 'n Mens se identiteit is daardie unieke persoonlikheid wat 'n klompie karaktereienskappe bevat wat jou van ander mense onderskei. 'n Gemeente het in dieselfde mate 'n identiteit. Waar identiteit 'n persoonlikheid beskryf, is kultuur 'n beskrywing van die wêreld, waardes en manier waarop dinge gedoen word. Die vraag wat 'n gemeente behoort te vra is: Wie is ons en wat is ons doel hier? Die analise van identiteit vra na die korporatiewe persoonlikheid van die gemeente en die kultuur waarbinne gelewe word. As die doel net is om die eie kultuur, taal en vriendskappe te handhaaf, is dit beslis in stryd met wat God wil. Dit is merendeels die probleem met 'n identiteitsanalise – die vis sien nie die water om hom raak nie! Daarom is sorgvuldige waarneming 'n voorvereiste. Vergelykende studies met ander gemeentes en insette van buitelanders kan waardevol wees, terwyl 'n konsultant 'n onontbeerlike rol speel. Metodes om hierdie analise te doen sluit in: sistematiese observasie, onderhoudvoering, gesprekke met fokusgroepe, die tydlyn-oefening, voltooiing van vraelyste, en 'n studie van die gemeente se geskiedenis met behulp van foto's, bulletins, agendas, notules ensovoorts. Dit is uiteraard belangrik om gemeentelêde by hierdie analise te betrek omdat hulle self ook leer aangaande die gemeente en daarmee ook eienaarskap neem

vir die gemeente. Hendriks (2004:105-143) bied 'n volledige omskrywing van die identiteitsanalise.

(c) Die prosesanalise: Verhoudinge en kommunikasie binne die gemeente

'n Proses illustreer gebeure op 'n hermeneutiese wyse deur te verwys na die dinamiese interaksie wat tussen identiteit en waardes aan die een kant, en konteks en gebeure aan die ander kant plaasvind. Die konteks en identiteit van 'n gemeente het 'n direkte invloed op die prosesse wat binne 'n gemeente plaasvind. Hendriks (2004:145) voel sterk daarvoor dat 'n prosesanalise nie meganies gedoen kan word soos wanneer 'n masjien uitmekaar gehaal en bestudeer word nie. Die metafoor van die liggaam is vir hom meer aanvaarbaar. Die prosesanalise fokus dan op die liggaam en hoe dit funksioneer. Dit onderskei ook tussen die gemeente se formele en informele prosesse. Dit bestudeer die wyse waarop 'n gemeente beplanning doen, hoe die identiteit en missie verstaan word, hoe gemeenskap (*koinonia*) gebou word en hoe konflik hanteer word. In kort – 'n prosesanalise kom daarop neer om 'n gemeente se organisasie, verhoudinge en kommunikasie te bestudeer (Hendriks 2004:145-146).

Die fundamentele voorveronderstelling by hierdie analise is dat Jesus Christus die hoof van sy liggaam, die kerk is en dat die Heilige Gees 'n Persoon is wat op dinamiese wyse die gelowiges bemagtig. Dit beteken nie dat die gemeente sonder blaam is nie, daarom die imperatief om agter te kom wat binne die gemeente aan die gang is. Dit is 'n deelnemende proses wat oop verhoudinge, goeie kommunikasie, vrye vloei van informasie vereis. Dit vra ook na 'n leierskapstyl wat die proses goed kan fasiliteer. Met die inligting wat verkry word, word daar na God se wil vir die gemeente gesoek, 'n visie en missie asook strategieë om dit te realiseer (Hendriks 2004:146-147,174).

(d) Die hulpbron-analise: Die profiel en bates van die gemeente

Wanneer 'n kontekstuele- en 'n prosesanalise plaasvind, word dit gewoonlik ingelei deur verwysing na die gemeente se profiel asook die mees basiese inligting van die gemeente. Hierdie data word in 'n analise van die gemeente se hulpbronne bymekaar gemaak. Dit verwys na data soos:

- Name, adresse, denominasie, stigtingsdatum van gemeente, name van predikant(e)
- Lidmaat-hulpbronne en vlakke van toewyding
- Finansiële hulpbronne en geboue
- Fisiese hulpbronne
- Programme

Hierdie analise gaan van die standpunt uit dat alle gemeentes oor hulpbronne beskik:

- Materiële hulpbronne - kerkgebou, pastorie, grond, finansies ensovoorts.
- Menslike hulpbronne - lidmate, leiers, pastor, evangelis, administrateur.
- Relasionele hulpbronne - ondervinding en verhoudinge met die groter kerkliggaam en ander organisasies.

Hendriks (2004:175-196) bied 'n insiggewende hoofstuk oor die analise van hulpbronne wat onder andere insluit: erediensbywoning en offergawes wat die vlakke van toewyding in die gemeente meet.

3.1.2.3 Die model van Keifert

Keifert (2006) deel die hele proses van gestuurde gemeente wees in vier fases op (kyk weer paragraaf 2.5.1.1 vir fases 1 tot 4). Die eerste fase is die bewusmaking waar die gemeente begelei word in selfondersoek.

Fase 1: Bewusmaking. In hierdie fase sal gemeentes hulself (hede en verlede) deur middel van aktiewe navorsing en met behulp van onderhoudvoering en die bestudering van bestaande dokumente analiseer en interpreteer. Sodoende kan gemeentes ontdek wie hulle is, asook wie hulle vennote is. Hierdie fase duur tussen drie en vyf maande en betrek 10% van die gemeente.

Die gemeentes wat in hierdie fase verkeer, verkry en ondergaan die volgende:

- 3 Dae van voortgesette opleiding van die leraars/pastors;
- 5 Dae van gespesialiseerde opleiding vir die gemeenteleiers anders as die predikante;
- 'n Proses waarin die gemeentes in die "cluster" hul kultuur- en gereedheid vir missionêre kerkwees ontdek deur 3 verskillende verslae wat die resultate illustreer;
- 'n Kerkraadsretreat om die resultate te evalueer en om daarby betrokke te raak;
- Opleiding van opleiers ("*coaches*") en mentors;
- 'n Stap-vir-stap-proses vir leiers van gemeentes om op 'n maandelike basis saam te werk;
- Telefoonkonferensie: 'n twee-maandelikse telefoonkonferensie met 'n konsultant.
- 'n Elektroniese nuusbrief.

Die invalshoek is 'n nuwe fokus op ou (nagelate?) waarhede. Keifert (2006:62-63) herinner die plaaslike gemeente dat die lewende God Drie-enig is. Dit klink dalk onnodig om gemeentes daaraan te herinner, hoewel dit Keifert se ervaring is dat gelowiges nie altyd 'n lewende bewussyn en dienoreenkomstige optrede, wat van hierdie waarheid getuig, toon nie. Die werking van die Heilige Gees word nie altyd verreken nie, óf die Gees word in kontras met die strukture van die gemeente gesien. Die Heilige Gees is lief vir struktuur maar kan nie vasgevang word in bepaalde strukture nie. *“So the Holy Spirit dwells in and creates many structures and forms but also breaks them open to the release of God’s preferred and promised future”* (Keifert 2006:63). In kort – die eerste fase van die Vennootskap is om te ontdek dat die belangrikste vennoot vir die missionale gemeente God self is. Die gemeente sien haarself as vennoot deur God geskep, as werkers, medewerkers in God se sending. Die fokus verskuif van die gemeente se sending na God se sending.

Nog 'n uitgangspunt van Keifert (2006:66) is dat God 'n God van alle tye is wat in die verlede, hede en toekoms betrokke is/was en altyd sal wees. Hy wys op twee uiterstes, naamlik kerke wat vasklou aan tradisie of soos wat hy dit stel, *“their faithfulness to the past”*, en dan die kerke wat die verlede wil negeer en net vir die toekoms wil streef. Die vraag na getrouheid gaan nie oor die verlede versus die toekoms nie ... *“but finding a useable past of our faithfulness to God’s preferred and promised future.”* By baie gemeentes bestaan egter weinig of geen visie vir hulle toekoms of vir God se aandeel in hulle toekoms nie. Vir hulle gaan dit net oor 'n voortsetting van die hede. Hulle visualiseer nie dat God hulle enigsins roep en na 'n spesifieke toekoms toe stuur nie (Keifert 2006: 68).

In the end, the evidence is overwhelming: there is a deep spiritual crisis revealed in the imaginations and hearts of these people’s stories about their own lives and about their local church. They have practical atheist, secular imaginations caught in the present with very little past and very little future [eie betoning].

Die plaaslike gemeente word geroep om in God se voorkeur- en beloofde toekoms te leef.

(a) Wandel in die Woord (*Dwelling in the Word*)

Dit blyk uit Keifert (2006:68) se ervaring van oor die 17 jaar dat die Bybel nie altyd reg in gemeentes funksioneer nie. Hy meen dat die plaaslike gemeente ly onder wat hy 'n "biblical illiteracy" noem. Daarby is daar ook geen Bybelse verbeeldingrykheid wat groei uit 'n omgang met die Skrif nie. Die Bybel word dikwels eerder as 'n stuk gereedskap gebruik om hulle eie doelwitte en eindpunt te bereik. Die Vennootskap gebruik 'n bepaalde teks soos Lukas 10:1-12 om vir langer periodes in te wandel. Met verloop van tyd vind daar 'n verandering in houding, geloof, minimumkennis, vaardighede en langdurige gewoontes plaas. Die wandel in die Woord vorm en hervorm die plaaslike kerk (Keifert 2006:70):

In Dwelling in the Word, the same Word over long periods of time and diverse moments and spaces in the process of spiritual discernment, something close to a miracle happens to the imaginations and hearts and eventually the actions of the leaders of the local church and of many who follow them. They begin to imagine their lives being lived within the living, triune God. Within this imagination, they experience both the at-hand-ness of the Reign of God and also its clear not-in-hand-ness. At hand, yes. In hand, no.

(b) Ontdek die gemeente se leiers

Elke fase van gestuurde gemeentes ontwikkel leiers. Leiers wat nie tyd het om by die proses betrokke te raak nie, kan nie waarlik leiding gee nie en tree dikwels net in reaksie teen die uitdagings van die gemeente op. Ware leierskap gaan daarvoor om tyd te hê om die uitdagings binne die visie en plan van aksie wat God vir sy beloofde toekoms het te definieer eerder as om bloot daarop te reageer.

Die eerste fase sluit die plaaslike gemeente se personeel, hetsy voltyds of deelyds, in. Dit is die mense wat verantwoordelik is vir die prediking, onderrig, bestuur, musiek, ensovoorts. Die fokus by hierdie onderrig is om sleutelleiers die regte spirituele praktyke aan te leer. Daar word gewerk aan die houdings, geloofsveronderstellings, vaardighede,

kennis en gewoontes van spirituele onderskeidingsvermoë. Terwyl hierdie spirituele werk voortgaan, moet daar bepaal word watter leiers deel gaan uitmaak van die “*PMC Steering Team*”. Hierdie span bestaan gewoonlik uit ’n groep van vyf tot sewe lede. Hierdie lede moet verskillende gawes hê om in die gemeente te begin werk, een wat byvoorbeeld die visie kan oordra, een wat die empiriese data binne die Bybelse raamwerk waarin dit hoort, kan verreken, een wat die verhoudinge in die groep kan versterk, nog een om ’n invloed in die gemeente te kan uitoefen en dan één wat die gawe van gebed het. Hierdie “stuurspan” begelei die gemeente in die hele proses.

(c) Wandel in die wêreld (*Dwelling in the world*)

Die werk van die “*steering team*” asook “wandel in die Woord” lei oor tyd heen tot nuwe denke en begrip van God se betrokkenheid in die alledaagse lewe. Vrae soos wat is God besig om in hierdie plek en op hierdie tydstip te doen of hoe lyk die verhoudinge binne en buite gemeenteverband word gevra. Dit kan weer daartoe lei dat ’n ondersoek gedoen word na aspekte van die gemeente se bestaan in die onmiddellike omgewing. Hier kom aspekte soos die demografiese, die psigografiese en die onmiddellike omgewing na vore. Daar word gekyk na data rondom individue, huishoudings, ras, geslag, inkomste, vlakke van opleiding, tipe huishoudings, kooppatrone, religieuse voorkeure, ensovoorts. Keifert (2006:75) is van mening dat bitter min mense regtig sin kan maak uit sulke gegewens. Hiervoor word mense benodig wat hierdie syfers en gegewens in die raamwerk van die Bybelse kan vertaal. “*Within the biblical narrative, the local church can listen to its own stories and the stories of people in its service area.*” Hy praat van toegepaste etnografie ... “*to gather these narratives and to narrate these numbers.*”

Die mense wat deel is van hierdie gemeente-ontdekkingsproses, is veral leiers wat oor werklike luistervaardighede beskik en wat aan die hand van oop-einde vrae deurgrondelik na mense kan luister om dit wat meegedeel word op ’n duidelike en akkurate wyse te verwoord. Hierdie mense word spesifiek opgelei om hierdie taak te verrig. Uiteindelik word hierdie “verwoorde bevindinge” byeengebring, verwerk en geïnterpreteer. Die gegewens word dan deel van die (1) Bybelse narratief, (2) die narratief van die plaaslike gemeente, (3) die rol van die gemeente as morele vennoot in die gemeenskap en (4) die narratief van egte, spesifieke mense en huishoudings binne die bedieningsarea van die gemeente (Keifert 2006:78-79).

(d) Ontdek ander gemeentes

Gemeentes in streke wat deel is van die Vennootskap, vorm groter groepe oftewel “clusters” wat op gereelde basis byeenkom om hulle onderskeie prosesse met mekaar te deel. Die veronderstelling is dat gemeentes byna meer by mekaar leer as wat hulle “van bo af” leer. Hierdie werkswyse hou uiteraard voordele vir ekumeniese betrekkinge in.

3.1.3 Evaluasie van die modelle vir gemeente-analise

- 3.1.3.1. Beukes (1995:813) meen dat in Callahan se werk die missionêre deur en deur tot sy reg kom. Hy spreek tog sy besorgdheid uit dat die empiries-effektiewe by die implementering van die model dalk ten koste van die teologies-prinsipiële kan wees. Die indruk kan veral tydens die analisegeleentheid gewek word. Nel (1994:125-144) toon oortuigend aan dat motivering van die gemeente veral aan die begin van die proses, maar ook deurlopend, moet plaasvind. Deel van die motivering is prediking oor identiteitsvinding wat die gemeente as’t ware moet toerus en opvoed oor die regte siening van gemeente-wees. Met die regte motivering sal Beukes se vrese grootliks besweer kan word.
- 3.1.3.2. Hoewel Callahan die missionale gerigtheid sterk aanspreek, mag dit die indruk wek dat dit steeds doelwitte bly, anders as die versugting by die SAVGG dat die gemeente in wese ’n gestuurde gemeente sal wees. Tog sou ’n gemeente wat net halfpad aan Callahan se missionêre doelwitte kon voldoen, as suksesvol kon deurgaan, gegewe die swak prestasie van die verlede in hierdie verband - veral in die NHKA (Dreyer 2008:5).
- 3.1.3.3. Die analise-model van Callahan konfronteer die gemeente met harde feite, veral wat ’n gebrek aan die missionale betref. Dit word ’n saak van erns as jou gemeente as bestendig tot kwynend of selfs sterwend aangedui word.
- 3.1.3.4. Die Werkboek (1987) bied ’n uitstekende instrument om die werklike stand van die gemeente op omvangryke wyse te bepaal. Nel (1994:173) noem dat die analise van Callahan drie belangrike momente en komponente kombineer: die benutting van omgewingsdata, die benutting van die diagnose-vraelys (12 kenmerke) en die benutting van die interaksie tussen lidmate oor ’n tydperk van ongeveer nege werksure.

- 3.1.3.5. Met goeie leiding word dit meer as 'n diagnose – dit word 'n opbougeleentheid in sigself (Nel 1994:174).
- 3.1.3.6. 'n Verdere voordeel is dat nóg die begeleiers nóg die lidmate voel dat hulle deur ander geëvalueer word (Nel 1994:175).
- 3.1.3.7. Hendriks (2004:69) meen dat die vier analises wat hy beskryf, nie tegelyk gebruik moet word nie aangesien dit tot “*analysis paralysis*” kan lei omdat te veel informasie verreken moet word. Die ondersoek gaan bepaal watter analise gebruik gaan word.
- 3.1.3.8. 'n Kontekstuele analise word aanbeveel vir 'n beter verstaan van die gemeente se plek en rol in 'n bepaalde konteks, terwyl 'n identiteitsanalise uiters geskik is om die kultuur van 'n gemeente te bepaal. As die doel is om meer omtrent 'n gemeente se kommunikasie, verhoudinge en, besluitnemingsprosesse te wete te kom, is 'n prosesanalise die aangewese analise (Hendriks 2004:107).
- 3.1.3.9. Die indruk word gewek dat daar nie by Hendriks dieselfde gestruktureerdheid en planmatigheid as by Callahan (1987) se analise bestaan nie. Hoewel kritici mag oordeel dat Callahan se analise meer in die modernistiese idioom tuishoort as byvoorbeeld die prosesanalise wat van 'n meganistiese ontleding wil wegkom.
- 3.1.3.10. Met die uitsonderling van die identiteitsanalise bestaan die indruk dat leiers in die gemeente self die verskillende analises kan fasiliteer en ontleed. Daar is groter klem op onderhoudvoering, deelnemende analise, gevallestudies, ontleding van dokumente uit argiewe, vraelyste en ondersoeke.
- 3.1.3.11. Dit is nie so voor die hand liggend om die werk van Keifert en die SAVGG te evalueer nie. Hoewel die fases met 'n presiese uiteensetting van die aantal dae van opleiding vir die onderskeie groepe, die ondersteuningstelsel, telefoonkonferensies en nuusbriewe uiteengesit word, is die inhoud in 'n sekere sin 'n paradoks - dit is enersyds só voor die hand liggend en vanselfsprekend, en andersyds moeilik om op voetsoolvlak te visualiseer. veral omdat die SAVGG eers in Augustus 2003 gestig is en die eerste werk in die gemeentes maar eers in 2004 begin het. Dit is min tyd om enige aansprake te kan maak.
- 3.1.3.12. 'n Definitiewe pluspunt is die wyse waarop die hele proses in 'n nuwe herwaardering van die werk van die Drie-enige God ingebed word. Natuurlik is

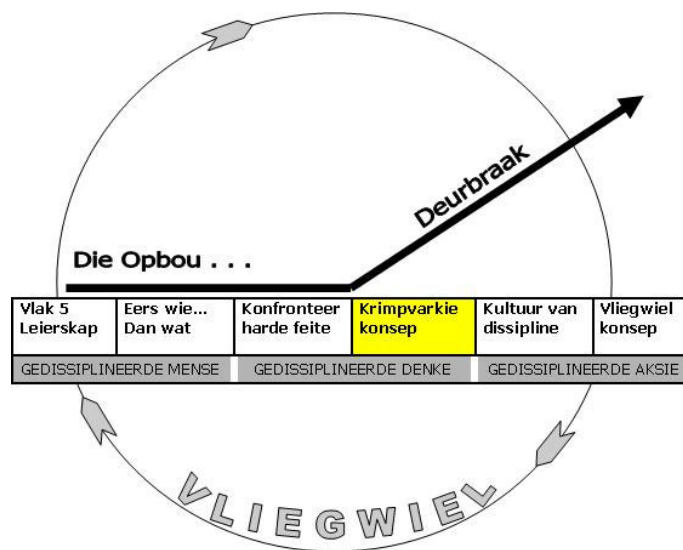
dit by al die ander analyses onderliggend, maar hier is 'n werklike poging om gemeentes opnuut te laat beseef dat dit God is wat werk en dat Hy mense in die proses gebruik.

- 3.1.3.13. Die eerste fase bring nie soseer duidelike sleutelkenmerke (Callahan 1983) of doelwitte na vore nie. Dit blyk eerder dat daar 'n werklike houdingsverandering en herwaardering van verwaarloosde en veronderstelde waarhede plaasvind wat op sy beurt tot die ontdekking van nuwe moontlikhede lei.
- 3.1.3.14. Keifert (2006:66) se pleidooi om van die bruikbare verlede God se toekoms in te beweeg, is positief omdat dit nie net gaan oor 'n klakkelose wegdoen van die verlede en 'n naarstigtelike najaag van die toekoms nie.
- 3.1.3.15. Hierdie model bied 'n alternatief op 'n meganistiese en modernistiese omgaan met die gemeente (Hendriks 2004: 145; Keifert 2006:67). Hy noem dat daar dikwels van die korporatiewe wêreld se insigte gebruik gemaak word. Daarby word 'n relatiewe klein groepie mense getaak om 'n visie daar te stel terwyl die res van die gemeente gemotiveer word om daarop in te koop en dit hulle eie te maak. Teenoor oor hierdie van-bo-af benadering is daar weer ander wat 'n van-onder-af benadering volg en mense nooi om deel te hê aan die hele visioeneringsproses. *“In both the utilitarian top-down and the expressivity bottom-up approaches, the convictions are that the future is in our hands ... we are the chief actors.”*
- 3.1.3.16. Die wandel in die Woord bied 'n insiggewende perspektief. Die werkswyse om vir lank by een teks stil te staan en dit werklik op die lesers en hoorders te laat groei, is 'n positiewe stap in die rigting van beter integrasie van die Bybel in die gelowige se lewe wat meer dikwels aan 'n uiters gefragmenteerde bombardement van God se Woord blootgestel word.
- 3.1.3.17. Die identifisering en opleiding van leiers met goeie leierseienskappe om aktief in die gemeenskap te gaan luister, is al reeds 'n stap in die rigting van gestuurdheid, des te meer waar iemand opreg luister en reflekteer.
- 3.1.3.18. Al drie hierdie modelle bied waardevolle perspektiewe. Callahan se analise neem minder tyd in beslag en is feitlik dadelik met uitstekende detail voor hande. Hendriks se werkswyse laat ruimte vir die keuse van gepaste analyses vir spesifieke grys gebiede in die gemeente. Keifert se model is meer vloeibaar en met minder duidelike grense van waar die analise eindig en waar die toerusting begin. Dit is 'n meer verweefde proses wat voortdurende

analise en aanpassings verg (kyk paragraaf 3.4.1.1, p. 233 vir meer lig op hierdie stelling).

- 3.1.3.19. Wat die saak van kontras en konfrontasie betref, bied Callahan se analise die grootste kontras en konfrontasie. Die analise kontrasteer die gemeente doeltreffend met ander van dieselfde grootte, terwyl die aanbiedingstyl- en metode 'n hoë impak ten opsigte van konfrontasie vir die ontleders (sintuie betrokke by nege werksure).
- 3.1.3.20. Video-insetsels oor ander gemeentes, besoeke aan sulke gemeentes, getuienisse deur sendelinge - konfronteer en kontrasteer op 'n effektiewe manier. McLaren (2001:122) se stelling herinner ons dat kleingroepe, sendinguitreike, kampe ensovoorts die dinge is wat mense die meeste verander omdat dit hoë intensiteit (kontras en konfrontasie) bewerkstellig.

3.2 DIE KRIMPVARKIEKONSEP

Die begrip “krimpvarkiekonsep” is stellig ’n vreemde begrip vir die meeste mense. Wanneer ’n mens die konsep verstaan, maak dit volledig sin en begin jy voorbeelde van waar dit van toepassing is raaksien, soms bewustelik en ander kere byna instinktief. Collins (2001:90-91) bied ’n verduideliking aan die hand van ’n Griekse gelykenis van ’n jakkals en ’n krimpvarkie en vra die vraag: “*Are you a hedgehog or a fox?*”

Die konsep is gegrond op Isaiah Berlin se essay, *The hedgehog and the fox* waarin die hy aan die hand van 'n antieke Griekse gelykenis die wêreld in “krimpvarkies” en “jakkalse” indeel. Die jakkals hou hom op met baie dinge, die krimpvarkie met een groot ding. Die jakkals is gedurig besig om 'n hele klomp komplekse strategieë te ontwikkel om die krimpvarkie aan te val en te oorrumpel. “*Flat, sleek, beautiful, fleet of foot, and crafty – the fox looks like a sure winner.*” Die krimpvarkie daarteenoor het die verbeelding minder gaande, lyk soos 'n genetiese vermenging van 'n ystervark en 'n ietermago. “*He waddles along, going about his simple day, searching for lunch and taking care of his home.*”

Elke dag probeer die jakkals die krimpvarkie vang. Elke keer sien die krimpvarkie hom kom en rol betyds in 'n bondeltjie met sy stekelrige pennetjies wat in alle rigtings uitstaan en hom beskerm. Elke keer blaas die jakkals die aftog en beplan 'n volgende strategie. “*Each day, some version of this battle between the hedgehog and the fox takes place, and despite the greater cunning of the fox, the hedgehog always wins.*” Die jakkalse in die gemeenskap ondersoek verskillende moontlikhede terselfdertyd en sien die wêreld in al sy kompleksiteit. Hulle kom nie so ver om hulle denke in 'n algemene konsep van 'n gelykvormige visie te integreer nie. Die krimpvarkie vereenvoudig die komplekse wêreld in 'n enkele georganiseerde idee, 'n basiese beginsel of konsep wat alles tot 'n sinvolle, werkbare eenheid verenig. “*It doesn't matter how complex the world, a hedgehog reduces all challenges and dilemmas to simple – indeed almost simplistic – hedgehog ideas. For a hedgehog, anything that does not somehow relate to the hedgehog idea holds no relevance*” (Collins 2001:91).

Onder die groot figure in die geskiedenis wat as “hedgehogs” geklassifiseer kan word, tel: Freud met sy indeling van die onderbewussyn in die id, ego en superego; Darwin met sy teorie oor natuurlike seleksie; Marx met sy uiteensetting van die klassestryd; Einstein met sy relativiteitsteorie – $E = mc^2$. Hulle het 'n komplekse wêreld geneem en dit gaan vereenvoudig. Met hulle deurtastende insig het hulle deur die kompleksiteit gesien en onderliggende patrone onderskei. “*Hedgehogs see what is essential, and ignore the rest*” (Collins 2001:91).

Collins (2001) noem dat die *Good to Great* maatskappye almal die “krimpvarkiekonsep” toegepas het, teenoor die vergelykende maatskappye wat meer soos die jakkals

opgetree het deur te veel ysters in die vuur te hê, hul aandag te verdeel en inkonsekwent op te tree. Dit neem tyd om die krimpvarkiekonsep te verfyn – dit het Einstein tien jaar geneem om, soos Collins (2001:114) dit stel by die relatiwiteitsteorie uit te kom: “... *groping through the fog to get the theory of special relativity, and he was a bright guy.*” Dit het die *Good to Great* maatskappye gemiddeld vier jaar geneem om ’n krimpvarkiekonsep op die tafel te kry. Warren (1995:141) noem dat sy bediening in Saddleback ’n lewenslange taak is en dat dit tyd neem om verbintenis te kweek, kwaliteit te ontwikkel, en mense deur die sirkel van verbintenis te beweeg. “*I can tell you how to build a balanced, healthy church, but I can’t tell you how to do it quickly... when God wants to make a mushroom he takes six hours. When God wants to build an oak tree he takes sixty years. Do you want your church to be a mushroom or an oak tree?*”

3.2.1 Die drie sirkels

Vervolgens word die drie sirkels in hierdie konsep bekyk. In die besigheidswêreld bestaan dit uit drie vrae: Waarvoor het jy ’n brandende passie? Waarmee kan jy die beste in die wêreld wees? Wat dryf jou ekonomiese enjin? Wat die sosiale sektor betref (Collins 2006: 19) word die derde sirkel gewysig na die vraag: Wat dryf jou hulpbronne-enjin?

DRIE SIRKELS VAN DIE KRIMPVARKIE KONSEP Geneem uit Collins (2006:19)

3.2.1.1 Waarvoor is daar 'n brandende passie?

Die idee hier is nie om passie te kweek nie, maar om te ontdek waaroor jy passievol is. Dit is dit wat jou laat uitsien om soggens op te staan, haastig daarmee te begin omdat jy regtig glo in wat jy doen. Passie in die sosiale sektor beteken om te verstaan wat jou organisasie se kernwaardes is en hoekom dit bestaan (die missie of kerndoel).

3.2.1.2 Waarmee kan ons die beste in die wêreld wees?

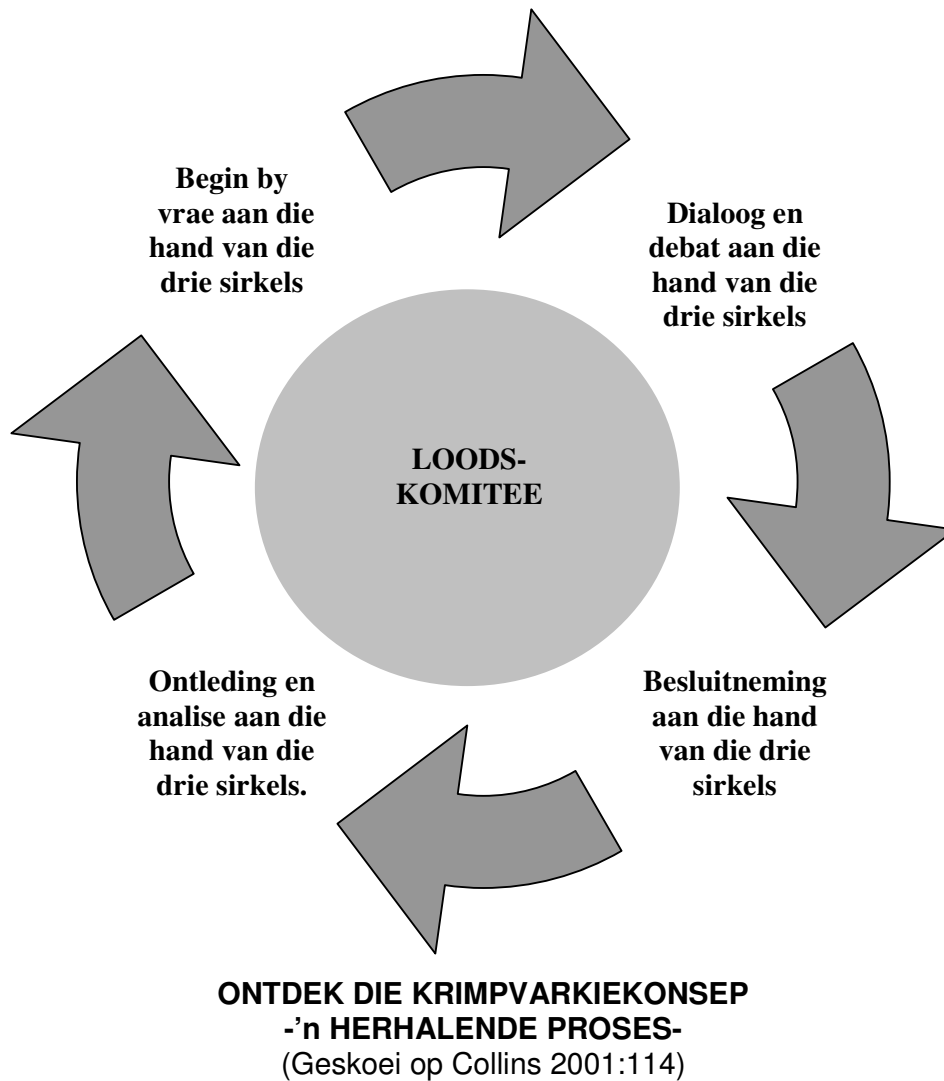
So belangrik as wat dit is om te vra waarmee ons die beste kan wees, net so belangrik is dit om te vra waarmee ons nie die beste in die wêreld kan wees nie? Dit gaan oor 'n begrip van wat die plaaslike gemeente die beste in die gemeenskap kan doen, beter as enige ander organisasie/gemeente in die wêreld. Dit sou ook so verwoord kon word: Wat kan hierdie gemeente in hierdie omgewing wees soos geen ander gemeente nie?

3.2.1.3 Wat dryf die hulpbronne-enjin?

In die sosiale sektor bestaan die hulpbronne-enjin uit drie dele: tyd, geld en handelsmerk. (1) Die tyd wat veral vrywilligers in diens van die organisasie of gemeente spandeer, is vir meeste van groot waarde. Hybels (2004:105) skroom nie om vrywilligers te vra om betrokke te raak nie, en dikwels blyk dit dat mense vir die eerste keer betrokke raak nadat hulle gevra is. (2) Uiteraard gaan gemeente-wees nie daarvoor om winste te genereer soos in die privaat sektor nie, hoewel daar gemeentes is wat hulle op hul finansiële posisie roem en graag opbrengste van 'n suksesvolle basaar wil aanwend om hul belegging verder te laat groei. Geld in 'n gemeente behoort so aangewend te word dat die gemeente effektief kan funksioneer en haar gestuurdheid optimaal kan verwesenlik. (3) Collins (2006:18) verwoord 'n gemeente of organisasie se handelsmerk soos volg: *“Brand refers to how well your organization can cultivate a deep well of emotional goodwill and mindshare of potential supporters.”*

3.2.2 Die Raad (Council)

In kerktaal sou die Raad kon dui op enige van die volgende liggame: vergadering van ouderlinge of sleutelleiers, die gemeentebou-reëlingskomitee, die loodskomitee (PMC Steering Team – Keifert 2006:73), of watter naam ook al van toepassing is. Collins (2001:114-117) beskryf dat die Raad se belangrikste funksie is om by die krimpvarkiekonsept uit te kom. Dit kan diagrammaties só voorgestel word:

Die diagram dui op 'n herhalende en deurlopende proses waar die komitee (ongegag die naam wat daaraan gegee word) op 'n gereelde basis, soos deur hulle bepaal, byeenkom. Hoe kom 'n mens gouer by die krimpvarkiekonsept uit? Deur die aantal kere waar die volle siklus in 'n bepaalde periode deurloop word, te verhoog. Hierdie proses herinner aan Van der Spuy (2004:141-145) se beskrywing van die kerkraad se worsteling in 1987 rondom spirituele groei in die gemeente. Hoewel hulle uiteinde nie bogenoemde diagram gevolg het nie, het hulle worstelgang tog elemente van 'n siklus van soeke na regte antwoorde ingehou. Verskillende moontlikhede is ondersoek en in werking gestel, meestal sonder sukses, totdat hulle uiteinde op die konsep van 'n kleingroepbediening afgekam en dit effektief in werking gestel het.

3.2.3 Voorbeelde in gemeentes

Black & Gregersen (2008:14) noem 'n belangrike voordeel van 'n vereenvoudigde konsep. Iets is prakties wanneer jy dit kan onthou en herroep wanneer jy onder druk verkeer. “*No matter how comprehensive a model, framework, theory, or idea, if we cannot remember and recall it under pressure in real time when application is needed, it ends up making very little practical difference.*” Dieselfde geld sekerlik wanneer druk en twyfel in gemeentebediening opbou en 'n pastor gebombardeer word met 'n menigte moontlikhede – om dan te kan terugval op 'n vereenvoudigde konsep (krimpvarkiekonsep) wat jou deurdra omdat dit maklik herroepbaar en eenvoudig werkbaar is. Om hierdie konsep te illustreer word twee bekende gemeentes as voorbeeld gebruik, naamlik die Saddleback-gemeente van Rick Warren in Orange County, Los Angeles, Kalifornië en dan die plaaslike Moreletapark-gemeente onder leiding van ds. Dirkie van der Spuy. 'n Mens is terdeë daarvan bewus dat by die noem van hierdie twee megagemeentes, weer in die *mega-trap* (Schwarz 2005:33-40) getrap word. Die twee gemeentes word egter vanweë hul bekendheid en die feit dat hulle uitstekend aan hierdie konsep voldoen, wel as voorbeelde gehandhaaf met dien verstande dat daar sekerlik dosyne ander voorbeelde van kleiner gemeentes is wat dieselfde konsep effektief toepas.

'n Voorbeeld op 'n ander vlak sou die model van organiese kerk wees soos Cole (2005) dit in sy boek beskryf. Die hele CMA-beweging getuig van 'n krimpvarkiekonsep wat werk. Soos hyself (Cole 2005:26) sê:

In our second year, CMA started 18 churches. The next year, we added 52 new starts. The momentum was beyond our expectations. In 2002, we averaged two churches a week being started and had 106 starts. The following year, we saw around 200 starts in a single year. We estimate that close to 400 churches were started in 2004, but counting the churches has become a daunting task.

Daar is tans wie weet hoeveel kerke wat op hierdie wyse en danksy sekere beginsels wat ononderhandelbaar in plek gestel is en in plek gehou is, ontstaan het – almal voorbeelde van die krimpvarkiekonsep.

3.2.3.1 Saddleback en die krimpvarkiekonsep

In paragraaf 2.4.1.2 (p. 89) is verwys na die skouspelagtige groei van die Saddleback-gemeente onder die bediening van Rick Warren en sy *Purpose Driven*-idoom. Die doelgedrewe (*purpose driven*) konsep word in die bekende boek van Warren, *The Purpose Driven Church* (1995) uiteengesit. In die boek word verwys na die sirkel van verbintenis (*commitment* - Warren 1995:153) asook die diamant (Warren 1995:144) wat die lewensontwikkelingsproses aandui. Stafford (2002:48) verwys na bekendes soos onder andere Rick Warren wat 'n vereenvoudigde konsep (krimpvarkiekonsep?) daargestel het:

I believe that tools change the world. When Bill Bright [founder of Campus Crusade for Christ] dies, Bill Bright is going to leave the Four Spiritual laws, Ten Transferable Concepts, and the Jesus film ... [W]hen Dawson Trotman [founder of the Navigators] died, he left the hand and the wheel. When Rick Warren dies, he's going to leave the circles and the diamond.

Die sirkel is 'n uitbeelding van vyf vlakke van toewyding en verteenwoordig die vyf verskillende gehore of groepe waarmee die kerk werk in die proses om mense op te bou. Elke persoon in die gemeente bevind hom/haar in een van die vlakke en die doel van 'n doeltreffende gemeenteboustrategie is om mense van die een vlak na die volgende te laat beweeg.

Geneem uit Warren (1995:153)

Die sirkel veronderstel dat diegene wat die verste van die kern af is, naamlik die gemeenskap (*community*) so ver gekry word om na die skare (*crowd*) te beweeg (vir erediens). Die skare (*crowd*) word die gemeente in begelei vir koinonia. Die volgende beweging gaan oor na die sirkel vir dissipelskap (*committed*), waarna die volgende beweging plaasvind na die kerngroep toe vir bediening. Uiteindelik beweeg die kern uit na die gemeenskap vir evangelisasie (Warren 1995:138).

Die diamant is geskoei op die Amerikaanse bofbaldiamant. Jy bereik die eerste bof deur klas 101 te voltooi en deur jou aan Saddleback se jaarlikse lidmaatbelofte te verbind. Jy bereik die tweede bof nadat klas 201 voltooi is en jy jou aan 'n belofte van spirituele groei verbind het. Jy maak dit tot by die derde bof deur klas 301 te voltooi en by die bediening in die gemeente betrokke te raak. Uiteindelik kom jy by die “*home plate*” deur klas 401 te voltooi en jou te verbind om jou geloof plaaslik en tydens sendinguitreike te deel (Warren 1995:143-146).

Geskoei op Warren (1995:144)

3.2.3.2 Moreletapark en die krimpvarkiekonsep

Moreletapark het in Julie 1985 van die gemeente Pretoria-Oosterlig afgestig. Die voordeel was dat daar met die begin van 'n nuwe gemeente ook nuut beplan kon word.

Van die aanvanklike beplanning en ideale het die volgende ingesluit:

- Die ontwikkeling van kernleiers in die gemeente.
- Groter kontak tussen leraars en lidmate deur middel van huisbesoek.
- Bybelstudie en geestelike toerustingskursusse.
- Strenger kontrole oor die ouderlinge en diakens se werk.

Van der Spuy (1998) noem dat hierdie ideale nie die gewenste uitwerking gehad het nie en dat die gemeente nie gegroei het nie. Na vele gebedsworsteling het die leierskorps by koinonia uitgekom as antwoord op die gebrek aan geestelike groei. Die hele bedieningswyse van omgeegroep is deur 'n komitee ondersoek en vir 'n aantal weke lank is daar oor die skriftuurlike begroning van kleingroepe gepreek. Die visie is herhaaldelik gekommunikeer en vormpies is uitgedeel aan lidmate wat voornemens was om by kleingroepe betrokke te raak. Uiteindelik het 200 mense aangedui dat hulle onmiddellik by 'n omgeegroep wou inskakel. Ongeveer 20 lidmate was bereid om as kleingroepleiers toegerus te word. Op 8 Augustus 1988 is die eerste omgeegroep in die gemeente gestig. Tien jaar later het die aanvanklike 200 mense in 20 omgeegroep uitgebrei tot meer as 3 000 mense wat weekliks in 200 omgeegroep byeenkom. Sedert 2000 is die gemeente in totaliteit omgeskakel na 'n omgeegemeente en geniet dit tans hoë mediadekking.

3.2.3.3 Gestuurde gemeentes

Omdat die konsep van gestuurde gemeentes nog net sewe jaar in Suid-Afrika gevestig is, kan definitiewe tendense nog nie met groot klarigheid aangedui word nie. Daar kan wel oor die konsep "gestuurde gemeentes", en tot watter mate dit aan die krimpvarkiekonsep voldoen, geredeneer word. Is dit 'n basiese beginsel of konsep wat alles verenig tot 'n sinvolle, werkbare eenheid? Dit wil so lyk, in ag genome die vier fases, die deeglike en toegespitste opleiding, die monitering en die voordele van die samewerking in "clusters". Dalk gaan die resultate nie so skouspelagtig wees soos die gemeentes uit die stal van die kerkgroei-beweging nie. Soos Wepener (2007:3) opmerk dat die

gemeente nie noodwendig uit sy nate sal bars nie hoewel die vlakke van toewyding wel kan verhoog.

Vervolgens word die drie sirkels ten opsigte van Saddleback Church en die Moreletapark-gemeente rondom die krimpvarkiekonsep in tabelvorm met mekaar vergelyk:

	Brandende passie?	Beste in die wêreld?	Hulpbronne?
Saddleback	Evangelie. Groot Verbintenis aan die Groot Gebod en die Groot Opdrag.	Om die doelgedrewe (purpose driven) paradigma in die vorm van die sirkels van verbintenis en die diamant van lewensontwikkeling in Orange County, Kalifornië uit te leef.	(1) Vrywilligers wat in die kerngroep bediening doen en evangelisasie in die gemeenskap. (2) Slegs lidmate in kerngroep dra tiendes by. (3) Handelsmerk is <i>Purpose Driven</i> .
Moreletapark	Evangelie. Geestelike groei en verdieping.	Om deur die ontwikkeling en uitbou van omgeegroepe geestelike groei en verdieping in die gemeente Moreletapark, Pretoria te bewerkstellig.	(1) Vrywilligers wat as groepleiers optree. (2) Bydraes deur die hele gemeente. (3) Handelsmerk – staan bekend as omgeegemeente wat in en deur omgeegroepe funksioneer.

3.2.4 Die visie vir 'n gemeente

Daar is haas nie 'n boek oor gemeentebou en kerkgroei waar daar nie 'n hoofstuk oor visie is nie. In talle gemeentes verskyn die visie- en missiestellings êrens in die kerkgebou of by die dataprojeksie en uitdeelstukke van die gemeente. (Barna 1992: 28) gee die volgende definisie van 'n visie: “*Vision for ministry is a clear mental image of a preferable future imparted by God to His chosen servants and is based upon an accurate understanding of God, self and circumstances.*”

Dit het 'n modegier in byna alle sektore van die samelewing geword om êrens hierdie stellings aan te bring. Terselfdertyd heers dikwels groot verwarring oor wat 'n visie en

wat 'n missie nou eintlik is, en die twee begrippe word dikwels omgeruil of uit konteks gebruik. Gibbs (2005:132) verwys ook na die verwarring en onderskei dan soos volg tussen die twee: 'n **Missie** is dit wat 'n organisasie se blywende en ononderhandelbare kernbesigheid is. Die Groot Opdrag in Matteus 28:19-20 sou as 'n voorbeeld van 'n missie kon dien. 'n **Visie** is die interpretasie en die toepassing van 'n missie in 'n spesifieke konteks. In die kerk beteken visie om met 'n geloofsoog te kyk na maniere om die Groot Opdrag 'n werklikheid te maak. 'n Mens sou kon sê die visie is 'n geloofsdroom van **wat, wanneer** en **hoe** hierdie opdrag moet realiseer. Die missie het te make met dit waarmee ons besig is of dit wat ons behoort te doen, terwyl die visie te make het met dit wat ons behoort te word sodat die visie in 'n bepaalde konteks sal realiseer (Gibbs 2005:132-133; kyk ook Southerland 1999: 22, 44; Barna 1992: 28-41).

Soos reeds genoem, bestaan die gevaar dat die hele saak van 'n visie en missie 'n modegier geword het sonder dat dit werklik 'n impak op 'n gemeente of organisasie het. Black & Gregersen (2008:87) verwys skalks daarna as "*just corporate peacock feathers*" as dit nie op voetsoolvlak 'n verandering aan mense se gedrag in 'n organisasie teweegbring nie. Soos reeds vermeld, praat Keifert (2006:67) van 'n relatiewe klein groepie mense wat getaak is om 'n visie daar te stel, terwyl die res van die gemeente gemotiveer word om daarby in te koop en dit hulle eie te maak. Teenoor hierdie van-bo-af benadering is daar weer ander wat 'n van-onder-af benadering volg, en mense nooi om deel te hê aan die hele visioeneringsproses.

Daar heers menigverskil oor hoe 'n visie binne 'n geloofsgemeenskap gestalte kry. Gibbs (2005:133) sluit aan by die "*emerging church*" en is meer ten gunste van 'n sisteembenadering waarvolgens elke lid 'n potensiële kanaal is waardeur die gedagtes van God gekanaliseer kan word. Dit kan deur middel van breinstormsessies gebeur, waarna die groep onderskei wat God op hierdie wyse aan hulle openbaar. Wanneer die visie vasgestel is, moet die leier dit sy/haar inspirasie maak. Die leier is dan die primêre advokaat vir hierdie visie wat dit gereeld aan die gemeente moet voorhou sodat die gemeente duidelik en met oorgawe daarin kan deel. Die visie is met ander woorde nie maar 'n blink gedagte of 'n sukses-gewaarborgde idee wat die leier aan 'n groep openbaar nie. "*Authentic vision must be generated from above and from within.*"

Daarteenoor is daar verskeie outeurs wat meen 'n visie begin by die senior pastor se omgang met God en ernstige soeke na sy wil vir die gemeente (Fletcher 2006:23-28; Stanley 2003: 64-65; Weber 2002: 28; Kallestad 2001: 169-170; Southerland 1999: 20-97; Barna 1992:32). Die normale gang van die verkryging van 'n visie verloop min of meer soos volg:

- Die ontstaan van 'n visie begin by die senior leier. *“All of this dreaming, believing, and seeing happens in the heart of one person. That is why the formation of vision is a solo project.”* Fletcher wys ook voorts daarop dat visie van God af kom: *“... but vision, true vision, comes from God”* (Fletcher 2006:26-27).
- 'n Visie word gewoonlik gebore uit 'n diepe hartseer en onvergenoegdheid met die huidige stand van sake. So lank as wat 'n mens tevrede is met die *status quo*, word God se visie vir die gemeente nie duidelik nie (Southerland 1999: 29).
- 'n Stuk onsekerheid lê meestal ook grondliggend aan 'n visie vir die gemeente. Stanley (2003:62) stel dit só: *“Uncertainty is a permanent part of the leadership landscape.”*
- Vanuit die onvergenoegdheid en onsekerheid ontstaan 'n worsteling met God wat lang tye van Bybelstudie, gebedsworsteling en selfs vas insluit (vgl. Fletcher 2006: 27; Kallestad 2001: 169-170; Southerland 1999: 30-31). Baie van hierdie outeurs haal Nehemia as voorbeeld aan.
- Sodra die visie duidelik is vir die senior pastor, word dit aan die sleutelleiers van die gemeente gekommunikeer. Dit kan 'n hele tydjie duur vir almal om daarby in te koop (Kallestad 2001:170-171).
- Fletcher (2006:28) verwys na 'n drievoudige wet van visie, naamlik *“articulation, unification and mobilization”*, en noem dat dit 'n organiese proses is aangesien die gemeente 'n lewende organisme is. 'n Visie moet nooit op 'n meganistiese wyse op die gemeente afgeforseer word nie.
- Southerland (1999: 89-95) noem dat die visie op die volgende wyses aan die gemeente gekommunikeer kan word: prediking, kleingroepe, visiestellings, getuïenisse, konferensies, CD's en boeke, een-tot-een kommunikasie en deur dit in jou eie lewe uit te leef.

Oor die wyse van visievorming en watter model die beste is, kan heelwat gedebatteer word. God kan sekerlik op enige manier sy visie vir die gemeente openbaar. Uiteindelik is die toets van enige visie die suksesvolle implementering daarvan, asook die

suksesvolle verloop van die proses. Die gevaar is dat visie en missiestellings in baie gevalle net kosmeties van aard kan wees - enkele gemeentelike pouere wat iewers kunstig gedrapeer word sonder dat die pou ooit verskyn om lewend na waarde beoordeel te word.

3.2.5 Die proses

Nel (1994:116) noem tereg dat baie min, indien enige, prosesse in die gemeente vanself verloop. Daar is dinamiese kragte teenwoordig wat dit bemoeilik of bevorder. In die verband verwys hy na vier dinamiese kragte wat op die proses van gemeentebou inspeel, naamlik die geheue van die gemeente, die verandering, die konflik wat mag plaasvind en die hoop wat die proses inhou. Behalwe die kragte wat op die proses inwerk, kan daar ook fases onderskei word. Nel (1994:123) verkies om die proses in die volgende fases in te deel wat met sy voorstelle vir die praktyk gekombineer word (Nel 1994:175-176:

Fase 1 Motivering/ontvriesing	<ul style="list-style-type: none"> (a) Bewuswording van die probleem deur 'n leraar (s) of ander leiers en 'n groeiende besef dat daar dadelik iets aan gedoen moet word. (b) Deel die visie vir 'n gemeentebouproses met ander sleutelleiers. (c) Neem die saak na die kerkraad vir die verkryging van finale toestemming vir die proses. (d) Die begin van 'n intensiewe motiverings- en ontvriesingsfase met die oog op fase 2.
--	--

Fase 2 Gemeente-analise	<p>(e) Die gemeente-analise begin (fase 2) met die opbou van 'n gemeenteprofiel.</p> <p>(f) Die bepaling van twee datums waartydens die situasie- en omgewingsdiagnose en die gemeentediagnose en –evaluering kan geskied.</p> <p>(g) Beskikbaarstelling van alle inligting, program en werkswyse by 'n gemeentekonferensie.</p> <p>(h) 'n NawEEK word opsy gesit vir die analise – mikpunt van 20% van gemiddelde erediensbywoning in oggende word gestel vir die getal wat analise bywoon.</p> <p>(i) Die analise vind plaas, verkieslik o.l.v. 'n konsultant.</p>
Fase 3 Strategiebeplanning	<p>(j) Die konsultant doen steeds begeleiding tydens hierdie fase.</p> <p>(k) Aanwys van 'n voorsitter vir die komitee.</p> <p>(l) Die analisegroep besluit op sleutelkenmerke (krimpvarkiekonsep?) waaraan verder gewerk gaan word.</p> <p>(m) Die gemeentebouereëlingskomitee werk dan aan doelwitformuleringe vir elke sleutelkonsep.</p> <p>(n) 'n Visie- en missiestelling word vir die gemeente geformuleer.</p> <p>(o) Komitee lede word aan doelwitte toegewys om dit bekend te maak en te bevorder.</p> <p>(p) Die deeglike byhou van 'n joernaal is belangrik.</p> <p>(q) Word aan die kerkraad voorgelê vir goedkeuring.</p>
Fase 4 Implementering	<p>(r) Kerkraad besluit op implementering en toewysing van doelwitte aan bepaalde persone, kommissies of diensgroepe.</p> <p>(s) Die hele saak word behoorlik aan die gemeente gekommunikeer.</p> <p>(t) Die doelwitte word geïmplementeer.</p> <p>(u) Gemeentebouereëlingskomitee bly monitor.</p>

Fase 5 Evalueer/stabiliseer	<p>(v) Die gemeentebou-eelingskomitee evalueer die proses en geslaagdheid van doelwitte en lewer verslag aan die kerkraad.</p> <p>(w) Die proses word deurentyd gestabiliseer.</p> <p>(x) Verslag word deurlopend aan kerkraad en gemeente gedoen.</p> <p>(y) Aan die einde van die termyn (3-5 jaar) word die hele proses van vooraf beplan om in werking gestel te word.</p> <p>(z) Die proses word herhaal.</p>
--	--

3.2.6 Insigte vir die missionale gemeente

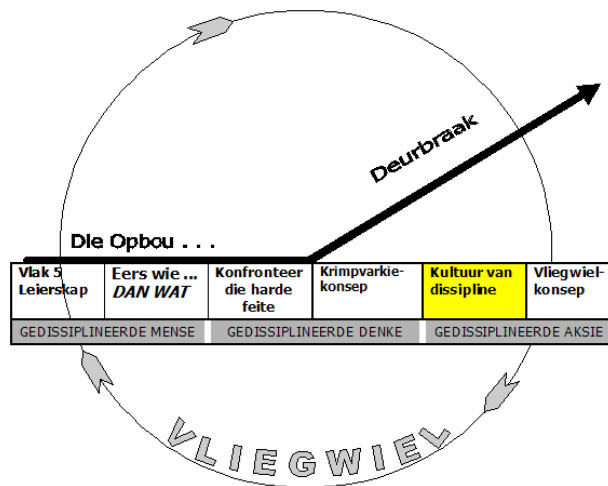
- 3.2.6.1 Die krimpvarkiekonsep is 'n enkele georganiseerde idee, 'n basiese beginsel of konsep wat alles tot 'n sinvolle werkbare eenheid verenig. Die gemeentes wat as voorbeelde gebruik is, voldoen aan hierdie konsep. Daar moet egter daarteen gewaak word om die krimpvarkiekonsep net aan megakerke te koppel. Enige gemeente, ongeag hoe klein en afgesonderd ook al, kan hierdie konsep toepas.
- 3.2.6.2 Uit die voorbeelde blyk dit dat dit lank neem om die krimpvarkiekonsep te ontdek en te verfyn. Dit moet dan ook verbete en doelgerig oor jare heen toegepas word om langtermyn sukses te behaal. Dit is in teenstelling met baie gemeentes wat dikwels soos die "jakkals" gedurig nuwe strategieë beplan en in die proses hulle lidmate vermoei en verlore laat voel.
- 3.2.6.3 Die drie sirkels bied 'n uitstekende instrument om mee te werk. Wat die gemeentebouproses (Callahan, Hendriks) betref, sal die drie sirkels doelbewus bygewerk moet word en goed met die sleutelkenmerke en die doelwitte geïntegreer moet word.
- 3.2.6.5 Die konsep "gestuurde gemeentes" is na alle waarskynlikheid 'n krimpvarkiekonsep. Die enigste probleem is dat dit by so min mense en gemeentes 'n brandende passie is. Hier word nie soseer vanuit die gemeente se sterk punte gewerk nie, maar eerder vanuit 'n brandende begeerte om die gemeente te laat word wat God bedoel het dit moet wees. Die vier fases sal hopelik daarin slaag om meer gemeentes die beste "gestuurde gemeentes" ter wêreld in hulle gemeenskappe te maak.

- 3.2.6.6 Die saak van 'n visie sluit sterk aan by die krimpvarkiekonsep. Op die vraag oor watter wyse van visioenering die beste is – die “van-bo-af”-manier of die “van-onder-af”-manier, is die beste antwoord seker: “Soos wat God die gemeente lei.” 'n Mens sou dit só kon stel: God werk in mense, Hy gee sy visie vir die gemeente deur mense heen, Hy werk oor mense heen en soms ten spyte van mense – en op ander tye sien ons niks nie omdat Hy anders werk, onsigbaar en soewerein op sy tyd en manier – totdat Hy op 'n dag laat sien wat gesien moet word. Wanneer die visie gevestig is, is dit belangrik dat die pastor die “*caretaker*” daarvan moet wees (Fletcher 2006:26).
- 3.2.6.7 Volgens Callahan kan die gemeentebouproses in vyf fases ingedeel word. Dit is 'n proses wat nooit afgehandel kan word nie en altyd maar weer voor begin. Dieselfde geld sekerlik vir die ontwikkeling van gestuurde gemeentes wat oor vier fases geskied. Dit is bloot die klem wat verskil, naamlik by die een (gemeentebou) gaan dit oor opbou en by gestuurde gemeentes gaan dit oor gestuur-wees. Daar word later weer hiermee gehandel.

3.3 KULTUUR VAN DISSIPLINE

Daar is tot dusver in hierdie hoofstuk gekonsentreer op die harde feite van die samelewing wat die gemeente beïnvloed en daar is ook na die stand van die gemeente self gekyk. Die waarde van 'n gemeente-analise en die verskillende modelle waarvolgens dit gedoen kan word, is bespreek. Wat die krimpvarkiekonsep betref, is geoordeel dat 'n gemeente in die gemeentebouproses aan sekere sterk punte aandag sal gee. Dan is daar ook die moontlikheid om 'n enkele konsep te identifiseer en hoofsaaklik daar rondom te bou, soos in die geval van Warren (1995) se diamant- en sirkelkonsepte, of die omgegroepe (Van der Spuy 1998) of die konsep van 'n gestuurde gemeente (Keifert 2006). Dit is aangehaak by die belangrike saak van 'n visie waarvan die pastor normaalweg die bewaarder (*caretaker* – kyk Fletcher 2006:26) is. Dit is ook rondom hierdie gebeure dat daar volgens Collins (2001) se diagram 'n deurbraak gemaak word – let op die as se draaipunt en die duidelike opwaartse kurwe wat met die aanpak van die krimpvarkiekonsep behoort plaas te vind.

Dit mag goed en wel wees, maar waarborg dit noodwendig die sukses van 'n proses? Uit die literatuur blyk dit dat daar heelwat te leer is oor verandering en die bestuur daarvan. Die werk van Black & Gregersen (2008) lewer waardevolle insigte. Die hele proses van verandering geskied vanuit die perspektief dat die leier allereers moet verander en dan die verandering van ander moet help bestuur. Daar is drie versperrings wat effektiewe verandering blokkeer. Om sukses te bereik moet 'n mens deur hierdie drie sterk versperrings kan breek: Die drie versperrings is aldus Black & Gregersen (2008:14):

1. Die **sien-**,
2. die **beweeg-** en
3. die **voltooi-** versperring.

Selfs al staar geleenthede of bedreiginge 'n mens in die gesig, kan hulle nie die nodigheid in**sien** om te verander nie. Dit is reeds in paragraaf 3.1.2 (kontras en konfrontasie) in aanloop tot die gemeente-analise aangeraak. "**Sien**" kan ook onder fases 1 en 2 in paragraaf 3.2.5 (p. 221) sorteer. Party mense kry hulleself net nie so ver om te **beweeg** nie, selfs al sien hulle die nodigheid vir verandering in. Hieronder sou fase 3 en 4 in paragraaf 3.2.5 kon sorteer. Selfs al sien hulle die nodigheid in en begin selfs om te beweeg, kom hulle nie so ver om die verandering te **voltooi** nie – hulle gaan nie ver of vinnig genoeg sodat die veranderingsproses kan slaag nie. Fase 5 in paragraaf 3.2.5 verwys hierna. Al hierdie fases (paragraaf 3.2.5) is in wese versperrings wat oorgesteek moet word.

Met bogenoemde versperrings verreken, word gekyk hoe die fundamentele siklus van verandering in vier stadiums setel:

- Stadium 1: Die regte dinge word gedoen en dit word goed gedoen.
- Stadium 2: Die ontdekking dat die regte ding nou nie meer reg is nie maar die verkeerde ding (sien) is.
- Stadium 3: Doen die nuwe regte ding, al doen jy dit sleg aan die begin (beweeg).
- Stadium 4: Doen uiteindelik die nuwe ding reg (voltooi).

Die volgende is tot dusver bevind: Die regte dinge is gedoen en is volgens daardie paradigma die heersende. In 'n stadium het die senior pastor, leiers of enkele gemeentedele agtergekom dat die bestaande manier van doen nie meer heeltemal reg of effektief is nie. Dit het die uitdaging gebied om self die nuwe moontlike manier behoorlik te sien voordat hulle die res van die gemeente dit kan laat sien. Daar is begin met 'n gemeenteprofiel om nog 'n beter prentjie te kry. Daarna is die gemeente (20% van die lidmate wat die oggenderediens bywoon) oorreed om deel te wees van 'n gemeente-analise sodat ook hulle beter sal kan insien dat die oue nie meer so goed is nie en dat die nuwe 'n beter perspektief bied. Die gemeentebou-reëlingskomitee is gestig, die eerste doelwitte is geformuleer en goedgekeur. Die gemeentekonferensie het goed afgeloop en almal is min of meer seker dat hulle sien hoe die nuwe toekoms lyk. Die pastor, in samewerking met die voorsitter van die gemeentebou-reëlingskomitee het groot moeite gedoen om die "nuwe toekoms" so visueel as moontlik te skets. 'n Groep (wat 'n hele klompie gemeentedele insluit) is op 'n algemene feitesending na gemeentes X en Y gestuur om te gaan kyk hoe 'n moontlike model vir die toekoms kan lyk (met natuurlik die eie konteks verreken). Daar is oor die algemeen 'n groter insig in die oue wat nie meer heeltemal geskik is nie en die nuwe wat van groter waarde is. Oor die breë spektrum kan daar met stelligheid gesê word – **die gemeente sien!**

3.3.1 Oorbrug die beweeg-versperring

Daar is 'n eienaardige tendens dat mense ten spyte van die regte visie en insig steeds nie wil beweeg nie (Black & Gregersen 2008:62,65).

Oddly, you begin to feel as though the clearer you make the vision and the more you repeat it, the more resistance to movement you begin to feel ... First, we pointed out that even when people see that the old right thing is now wrong, they fail to move if they do not see the new right thing. Secondly ... even when people finally acknowledge the need for change and even see the new direction, they often fail to move... But the most perplexing and paradoxical thing we have consistently observed is that quite often the clearer the new vision, the more immobilized employees become.

Dieselfde tendens geld sekerlik ook vir die gemeente en dalk selfs tot 'n groter mate omdat die gemeente nie volgens die kodes van die besigheidswêreld werk nie. Black & Gregersen (2008:65) vra dan betekenisvol: “*Are they stupid?*” Hulle noem dan dat die teendeel eerder waar is – mense beweeg nie juis omdat hulle “*smart*” is. Hulle besef 'n saak het twee kante. Die een kant fokus op die “regte” en die “verkeerde ding”. Aan die ander kant kan dinge óf “goed” óf “sleg” gedoen” word. Die volgende opmerking geld in hierdie verband (Black & Gregersen 2008:66):

People recognize that they cannot go directly and instantly from doing the old wrong thing well to doing the new right thing well. They understand that they will go from doing the wrong thing well to doing the right thing poorly. Given this brilliant insight, imagine from their perspective how silly a leader shouting for change might seem ... Essentially, from their perspective the leader is saying, “Follow me and you will do the right thing and you will do it POORLY!” How appealing is that?... Most of us do not like to be bad at something, especially if we are already good at something else.

Is dit nie wat 'n gemeentebouproses in die kinderskoene kan laat stol nie? Die inherente vrees by mense dat hulle die regte ding nie goed gaan doen nie. Is dit hoekom so min mense nuwe vaardighede wil aanleer, byvoorbeeld om 'n taal aan te leer, 'n nuwe sportsoort te begin beoefen, te leer om 'n musiekinstrument te bespeel – die vrees dat hulle nie goed daarin gaan wees nie, terwyl hulle reeds in iets anders uitblink? Hoe duideliker die visie van die “nuwe ding”, hoe makliker sien mense 'n prentjie van 'n “onbevoegde self” wat besig is om 'n gek van hom/haarself te maak. Die geheim om die vrees te oorkom is om mense te laat glo dat die nuwe padkaart 'n belowende roete is – 'n roete wat hulle verby die punt sal neem waar hulle die nuwe dinge nie so goed doen nie - tot by die punt waar dit goed gedoen sal word.

Black & Gregersen (2008:71-83) stel drie stappe voor om deur hierdie beweegversperring te breek, naamlik bestemming, hulpbronne en beloning.

3.3.1.1 Bestemming

As die rigting en bestemming nie vir die mense duidelik is nie, sal hulle moeilik in so 'n rigting beweeg. Die doel hier is om mense duidelik te laat sien hoe hulle konkrete gedrag sal lyk wanneer die nuwe dinge reg gedoen word. So byvoorbeeld kan prediking en Bybelstudie waardevolle prentjies skets van hoe die gedrag behoort te wees. Uit die werk van Burger & Simpson (1996); Van der Spuy (1998,2004); Stanley (2003) en Fletcher (2006) blyk dit dat hulle deur hulle visioeneringsprosesse besluit het om hul gemeentes in te rig as gemeentes wat uit selgroepe bestaan. In al hierdie gevalle is sterk klem gelê op die voordele wat 'n kleingroepbediening vir die lidmaat asook die gemeente en die Koninkryk inhou (sien paragraaf 2.5.2.3, p. 132 vir die voordele). Stanley (2003:64; vgl Fletcher 2006:32; Van der Spuy 1998:21) noem dat hulle die saak van kleingroepe vir 'n jaar lank ondersoek en bestudeer het en baie daaroor gepreek het voordat die gemeente uiteindelik kon beweeg. Black & Gregersen (2008: 73-74) maak die volgende aanbevelings oor die bestemming van verandering:

- Diegene wat die verandering stuur moet tyd daaraan bestee om die bekende situasies sowel as die teikenoptrede te beskryf, want sonder konkrete teikengedrag gaan niemand begin beweeg nie.
- Daar moet op die 20% van situasies wat die verwante 80%- optredes beïnvloed, gekonsentreer word en die randsake verbeter vanself.

3.3.1.2 Hulpbronne

As 'n leier wil hê sy/haar mense moet 'n berg saam met hom/haar uitklim moet toegesien word dat dit wat hulle in terme van toerusting en opleiding benodig om die berg te kan klim, aan hulle verskaf word. Daar is 'n kloof tussen wat mense is en dit waarheen hulle op pad is. Hierdie kloof word oorbrug met dinge soos substansiële opleiding, ervaring, mentorskap en afrigting wat mense so ver kan kry om die gewenste “regte dinge” te begin doen. Die volgende kan in 'n gemeente as hulpbronne vir hierdie toerusting gebruik word:

- Prediking
- Bybelstudie asook beskikbaarstelling van materiaal aan kleingroepe
- Toerustingskursusse met die oog op evangelisasie (sien 2.5.2.4)
- Leieropleiding
- Gemeentevergaderings- en konferensies
- Vergaderings van die ampte
- Beschikbaarstelling van literatuur vir bestudering en bespreking
- Kleingroepbediening
- Huisbesoek
- Groepshuisbesoeke
- Besoeke aan ander kerke, gemeentes of hulpverleningsorganisasies soos MES in Johannesburg en Pretoria

3.3.1.3 Beloning

Soos reeds vermeld, het Collins (2006) aangedui dat sukses in die sosiale sektor, kerke ingesluit, nie aan geld gemeet word nie. Soos wat Callahan (2002:30-34) aandui, geld ander motiveringsbronne hier, naamlik medelye, koinonia, hoop, uitdaging, redelikheid en verbintenis, waarvan die eerste drie in ons tyd die belangrikste is. Black & Gregersen (2008:80) verwys na die ARCTIC-raamwerk van behoeftes wat motiveerders kan wees. Dit hou die volgende in:

Achievement	
Accomplishment	Die behoefte om doelwitte te bereik, dit beter te doen as in die verlede (hoop, uitdaging en verbintenis).
Competition	Die behoefte om eie (gemeente se) verrigting aan ander te meet en daarop te verbeter (hoop, uitdaging en verbintenis).
Relations	
Approval	Die behoefte om deur ander waardeer en raakgesien te word (medelye, koinonia en hoop).
Belonging	Die behoefte om deel te wees van 'n groep en deur hulle aanvaar te word (koinonia, medelye, hoop).
Conceptual/Thinking	
Problem-solving	Die behoefte om probleme te konfronteer en antwoorde te kry (uitdaging).
Coordination	Die behoefte om stukke aan mekaar in 'n geheelprentjie te verbind (uitdaging).
Improvement	
Growth	Die behoefte om as persoon voortdurend te verbeter en te groei (hoop, uitdaging en redelikheid).
Exploration	Die behoefte om dit die onbekende vir een of ander ontdekking in te waag (hoop, uitdaging en redelikheid).
Control	
Competence	Die behoefte om persoonlike bevoegdheid en vermoë te openbaar (hoop, verbintenis, uitdaging en redelikheid).
Influence	Die behoefte om ander se opinies en hulle aksies te beïnvloed (hoop, verbintenis en uitdaging).

Wat die ARCTIC-raamwerk so relevant maak, is dat Callahan se ses motiveerders goed daarby inskakel. Aan die een kant is die ses motiveerders 'n bevestiging van dit wat geruime tyd in die teorie van gemeentebou in omgang is, die ARCTIC-motiveerders aan die ander kant, is meer spesifiek op die korporatiewe wêreld ingestel. Die gedagte is dat bestuurders baie fyn sal luister na dit waaroor bepaalde werknemers praat om daardeur hul motiveerders te bepaal en daarop te fokus ten einde 'n klimaat van optimale funksionering te skep (Black & Gregersen 2008:80). Uiteraard sal hierdie motiveerders (ARCTIC) ook goed in gemeenteverband werk:

- Kollegas wat mekaar se motiveerders ken en waardeer en dienooreenkomstig tot hul reg laat kom.
- Die ACRTIC-motiveerders sal ook werk om betaalde personeel te motiveer om optimaal te funksioneer.

- Geld ook vir die leierskorps omdat sleutelleiers makliker aan die hand van die motiveerders geïdentifiseer word, terwyl meer moeite gedoen moet word om leiers in die groter groep te identifiseer.
- Die motiveerders – veral die motiveerders van koinonia, medelye en hoop – speel ook 'n groot rol in die gemeente.
- In kleingroepverband kan hierdie insigte waardevol wees om beter begrip te kweek en om dienslewering in lyn met die motiveerders te laat geskied.

3.3.2 Samevatting

- 3.3.2.1. Die sien-, beweeg-, en voltooi- versperrings is relevant vir enige proses. In wese kom alle prosesse op verandering neer en dit is vir die meeste mense nie maklik nie.
- 3.3.2.2. Dit blyk dat wanneer mense so ver gekry word om te sien, hulle dikwels nie aan die beweeg kom nie. Dit is omdat hulle bang is dat hulle dalk gekke van hulleself sal maak wanneer hulle die nuwe moet gaan doen. Die rol wat die pastor en sleutelleiers speel om die gemeente op die regte manier te begelei, is hier van onskatbare waarde.
- 3.3.2.3. Fokus gedurig op die bestemming – nie dat gemeentebou ooit 'n finale bestemming het nie – maar dit kan byvoorbeeld geformuleerde doelwitte wees wat realiseer ensovoorts. Beskryf gedurig in beeldryke taal hoe die gemeente gaan lyk as die ideale doelwitte begin om werklikheid te word. Konsentreer op die kern- 20% (krimpvarkiekonsept), wat 80%- resultate oplewer.
- 3.3.2.4. Gebruik elke moontlike hulpbron om die gemeente die pad van vernuwing te laat loop. Dikwels loop dinge skeef omdat daar nie genoeg toerusting is nie.
- 3.3.2.5. Moenie nalaat om die leiers en gemeente op gepaste maniere te beloon nie. Skep geleenthede vir feesvieringe soos wat daar gevorder word.

3.4 DIE VliegWIEL

Die konsep van die vlieg wiel word soos volg (Collins 2006:23) verduidelik:

In building a great institution, there is no single defining action, no grand program, no one killer innovation, no solitary lucky break, no miracle moment. Rather, our research showed that it feels like turning a giant, heavy flywheel. Pushing with great effort – days, weeks and months of work, with almost imperceptible progress – you finally get the flywheel to inch forward. But you don't stop. You keep pushing, in an intelligent and consistent direction, and the flywheel moves a bit faster. You keep pushing, and you get two turns ... then four ... then eight ... the flywheel builds momentum ... sixteen ... you keep pushing ... thirty two ... it builds more momentum ... a hundred ... moving faster with each turn ... a thousand ... ten thousand ... a hundred thousand. Then, at some point – breakthrough! Each turn builds upon previous work, compounding your investment of effort. The flywheel flies forward with almost unstoppable momentum. This is how you build greatness.

3.4.1 'n Teologiese besinning...

'n Vlieg wiel is vir baie 'n bekende begrip. Vra maar vir iemand wat êrens op 'n jagplaas die hand aan 'n slinger gewaag het om 'n Lister-enjin aan die gang te kry. Die Lister-enjin is 'n geharde enjin met 'n kenmerkende dreuning wat meestal by boorgate aangebring word om water vir vee- en wildsuipings te voorsien. Die Lister-enjin word met 'n slinger aan die gang gedraai en verg buitengewone inspanning om momentum op te bou alvorens die enjin vry begin hardloop. Niemandt verwys na Frederick Marais (aangehaal in Niemandt 2007:156) se vertelling van die Lister-enjin en hoe hy van sy Lister-teologie verlos is.

... Ek dink baie keer dit is hoe ons dink oor die gemeente. Leiers se werk is om dit “*op te start*” en bewaar jou as jy die slinger te vinnig los, want dan vrek die hele storie onder jou hande. Eintlik, sal baie leiers vir jou sê, as jy nie aanhou draai nie, wees maar verseker, dan sál hy vrek onder jou hande! Missio Dei het my verlos van my Lister-teologie – met apologie aan Lister – wat 'n wonderlike enjin was dit nie. Skielik was dit nie om “*op te start*” nie, maar om te verstaan hoe en waar God besig is om sy koninkryk te laat kom.

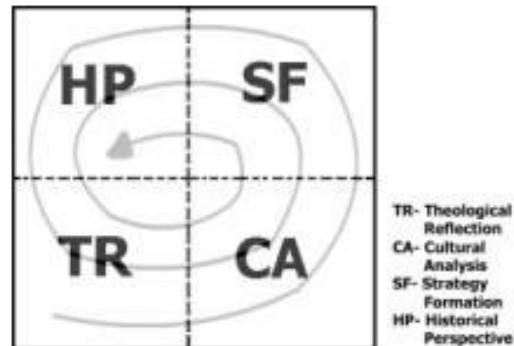
Dit mag wees dat die hele vliegwielbeginsel verbind kan word met 'n meganistiese en modernistiese benadering om doelwitte te bereik, iets soortgelyk aan die “Lister-teologie,” waarna- Marais hierbo verwys. Sodanige kritiek mag meriete hê, maar om enige proses aan die gang te kry verg grootliks 'n vliegwielbenadering - gesonde en gebalanseerde inspanning met inagneming van die regte beginsel van inval waar die Here reeds aan die werk is. Om die gemeente van 'n instandhoudingsgemeente na 'n gestuurde gemeente te laat verander, gaan soos in 2.5.1.2 (p. 118) beredeneer inspanning verg, inspanning waarvan die SAVGG met sy vier fases ook nie kan loskom nie.

3.4.1.1 Die Heliksmetafoor

Van Rheenen (2004) maak gebruik van die heliksmetafoor om die interrelasie tussen teologie en praktyk in sover dit die bedieningspraktyk onder missiologie betref, aan te dui. Hy verwys na die missionele heliks en noem dat nóg teologie nóg strategie op hulle eie as 'n selfgenoegsame dissipline in eie reg staan. Beide is in 'n voortgaande proses gewikkel en sluit verskillende elemente in. Die onderlinge verhouding tussen die twee kan met 'n heliks voorgestel word. Die HAT (2000) beskryf 'n heliks as draad in 'n vorm gebuig soos dit sou lê as dit in 'n enkele laag om 'n silinder gedraai was. Dit is 'n vorm soos die van 'n skroefdraad of 'n spiraal. Van Rheenen (2004) noem dat soos wat die windings van die spiraal om en om wentel, gaan hulle by dieselfde oriëntasiepunte verby – maar die wenteling geskied telkens teen 'n ietwat anderste helling (vlak).

Die spiraal begin met **teologie** soos die missio Dei, die koninkryk van God, die kruisteologie wat ons perspektief op die kultuur en praktyk van bediening fokus en vorm. **Kultuuranalise** vorm die tweede element van die heliks. 'n Kulturele bewussyn stel sendelinge in staat om verskillende tipes mense binne hulle kulturele konteks te definieer en om die sosiale konstruksie van hulle werklikheid te bepaal. Kulturele bewussyn wil ook vasstel hoe die mense op sosiale vlak aan mekaar verbind is en hoe die Christelike boodskap integreer met iedere aspek van die kultuur (gebruike rondom geboortes, rituele wat met mondigwording, huwelike, begrafnisse verband hou). Dan draai die spiraal voort om te bepaal wat voorheen in die missionele konteks plaasgevind het. Die **historiese perspektief** fokus op hoe dinge binne 'n spesifieke nasie, geslag, kerk en God se sending tot stand gekom het. Dan neem die spiraal die strategie of **bedieningspraktyk** binne 'n missionele omgewing in ag. Die missionele heliks is 'n

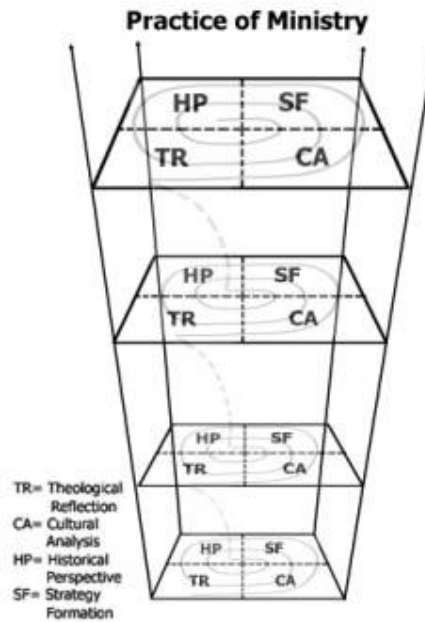
spiraal wat keer op keer terugkeer om teologies, kultureel, histories en strategies te reflekteer ten einde bedieningsmodelle wat toepaslik is in 'n plaaslike konteks, te ontwikkel. Al hierdie elemente werk saam en beïnvloed mekaar. Die praktyk het 'n impak op die teologie, wat op sy beurt die praktyk van die bediening vorm. Die gebroke lyne tussen die vier elemente in die onderstaande diagram dui op die interaksie wat tussen hulle plaasvind.

(Bron: Van Rheenen 2003)

Toeligting: HP = Historiese Perspektief; SF = Strategy Formulation/strategieformulering;
TR=Theological reflection/ Teologiese besinning; CA=Cultural Anaysis/kultuuranalise

Wat in bogenoemde diagram uitgebeeld word, is 'n heliks omdat teologie, geskiedenis, kultuur en praktyk op mekaar bou namate die gemeenskap van gelowiges groter begrip en 'n visie van God se wil binne die bepaalde kulturele konteks ontwikkel. Soos 'n veer wat uitrek, rek die spiraal na nuwe hoogtes uit soos wat begrip vir die bediening groei en ervaring toeneem.

(Bron: Van Rheenen 2003)

Toeligting: TR=Theological Reflection/teologiese besinning;
 CA=Cultural Analysis/kultuuranalise; HP=Historical Perspective/historiese perspektief;
 SF=Strategy Formulation/strategieformulering

Die missionele heliks is 'n bruikbare metafoor omdat dit iets van die voortgaande proses wat homself nooit voltrek nie vergestalt en altyd na meer insig, begrip, perspektief en beter praktyk toe groei. Die metafoor herinner op 'n manier aan die vliegwiel wat aanvanklik (met groot moeite) onritmies om sy eie as sukkel, net om later, soos wat die momentum opbou, in meer harmonie te draai. Hoe ook al, die vier elemente bied waardevolle perspektief vir hierdie fase (4) van evaluering en stabilisering.

3.4.1.2 Toegevoeg in God se hande

In die lig van die voorafgaande, word die teologiese perspektief afgesluit. Die oortuiging is dat enige proses - of dit die gemeentebouproses met sy sterk missionale klem, of die vier ontwikkelingsfasies van gestuurde gemeentes is – bomensliklike insette verg. Die keuse van die term “bomensliklik” is doelbewus omdat daar onwrikbaar geglo word dat geen teologiese formulering, enige strategie, goed bestuurde proses, afhandeling van fasies in 'n proses óf enigiets dergeliks kan slaag sonder God Drie-enig wat ons uit genade inspireer en bemagtig om sy wil te volvoer nie. Dan word die vliegwiel as 't ware met God se hulp gedraai. Om die vertelling van Marais en die Lister-enjin verder in te kleur, kan die volgende prentjie in die geestesoog voorgestel word - dié van 'n Pa

(God Drie-enig) en sy kind (gemeente) by die Lister. Die Pa vertel en wys hoe die slinger gekonnekteer word. Hy vat dan met sy sterk hande bo-oor die hande van die kind en begin draai. Saam draai hulle. Die kind pas krag toe - maar dit is die kragtige en ritmiese draai van die Pa wat die Lister sy eerste tjoef ... tjoef laat hoor. Al hoe vinniger en vinniger word daar gedraai. Die kind kry die sensasie van aksie, terwyl die momentum opbou. Die Lister begin al hoe vinniger loop totdat die enjin egalig op vol krag dreun. Die kind staan opgewonde terug, bly en oorstelp! – terwyl die besef instinktief deurdring - sonder Pa se sterk arms en sturende hande sou die enjin nooit aan die gang gekom het nie.

3.4.2 Moeg en verlore...

Soms ... heel dikwels vergeet die kind van die Pa se hande wat om syne gevou is. Daar word verbete met mag en mening gedraai asof die draaiery net in eie krag geskied. Die fokus is so oorweldigend op die eie krag en aanslag dat perspektief verloor word – moegheid begin intree en later 'n gevoel van verlorenheid. Dit is byna of 'n destruktiewe mag lê en wag om die eerste resultate die grond in te vertrap. Moegheid en 'n gevoel van verlorenheid is die simptome van die **derde** en laaste **versperring** – die onvermoë om klaar te maak, om dit waarmee begin is, te voltooi (Black & Gregersen 2008:85-98). Hoekom? Die punte hieronder kan gesien word teen die agtergrond van 'n gemeente wat probeer om by elke lidmaat 'n missionale bewussyn te kweek en van elkeen 'n gestuurde te maak:

- Moegheid en verlorenheid tree in omdat verandering nie in die eerste plek gaan om 'n transformasie van die organisasie nie, maar om die transformasie van die individu.
- As mense in hulleself nie verander nie, baat geen strategiese inisiatief nie.
- Mense word moeg omdat verandering energie en moeite verg. Hoe groter die verandering – hoe meer moeite en energie word geverg.
- As baie mense deel is van die verandering, neem dit soveel langer en raak die risiko om moeg te word en verlore te voel al hoe groter. Hoe langer die proses hoe meer verlore raak mense omdat hulle nie meer aldag weet waaroor dit gaan nie en hulle vergeet waarheen hulle op pad is.
- Verandering realiseer slegs as die meerderheid individue verander. Hierdie punt herinner aan fase 4 van gestuurde gemeentes waar 70% van die gemeente betrek word.

- Mense raak veral moeg en verlore wanneer hulle herorganisasie op herorganisasie beleef. “*In many firms it looks as if executives never graduated from the childhood game of musical chairs*” (Black & Gregersen 2008:85-98). Dieselfde geld gemeentes waar dikwels net verander word ter wille van verandering en niks meer strategies enige sin uitmaak nie.

3.4.3 Hulle hardloop en word nie moeg nie...

In antwoord op hierdie moegheid en verdwaaldheid wat kan intree bied Black & Gregersen (2008:99-110) twee maatreëls om dit teë te werk, naamlik om sogenaamde kampioene in plek te hê wat die mense in die proses kan begelei en die uitreiking van vorderingsverslae wat gedeel word.

3.4.3.1 Sien toe dat daar kampioene is

Met kampioene word daardie mense bedoel wat langs jou opduik, saam met jou hardloop en jou vir die wedloop wat nog voorlê bemoedig. Dit is uiteraard iemand wat meer bedrewe is om wedlope te hardloop en wat oor wye ervaring beskik. Dit kan 'n leier, 'n mentor, 'n kleingroepleier, 'n medegelowige of die pastor wees. In die gemeentebouproses is die pastor en die gemeenteboureëlingskomitee die aangewese kampioene om die hardlopers moed in te praat. As die plaaslike kampioene uitsak, is dit tyd om dalk weer die hulp van die konsultant (veteraan) in te roep óf om gedagtes met ander kampioene te wissel. Hierdie put uit ander se ervaring kan die vorm aanneem van besoeke aan ander gemeentes wat reeds verder in die gemeentebouproses gevorder is, dit kan die bywoning van seminare wees of kan 'n studiereis wees, soos die besoek wat die outeur saam met prof Malan Nel in November en Desember 2004 na die VSA onderneem het en waartydens oor die 33 gemeente besoek is. In die geval van gestuurde gemeentes wat deur konsultante van die SAVGG bygestaan word, neem die kampioene die vorm van konsultante aan wat in al die fases by die leraar en gemeente betrokke is.

3.4.3.2 Vorderingsverslae wat gedeel word

Nel (1994:199-100) bied goeie motivering vir tydige en gereelde evaluering en verslagdoening aan die gemeente. Die proses is nooit afgehandel nie daarom vorm evaluering deel van elke fase – driemaandeliks, sesmaandeliks of minstens jaarliks. Detailevaluering word ten opsigte van elke aksieplan en doelwit gedoen en dit word so

wyd as moontlik met andere gedeel. Black & Gregersen (2008:104) wys daarop dat wanneer informasie nie die mense op voetsoolvlak bereik nie, hulle hul eie opinie oor die proses sal vorm, 'n opinie wat dikwels ongunstig sal wees. Dit is ook fataal om inligting oor vordering wat nie na wense is nie te weerhou. *“In our experience – in 99 cases out of 100 – the actual performance of the change effort, no matter how bad, is not as bad as people can imagine if left to their own devices”* (Black & Gregersen 2008:104).

Die doel van evaluering en verslaggewing is die volgende (Nel 1994:200):

- Om die doeltreffendheid van die aksieprogram te bepaal;
- Om die bereikbaarheid en die bereiking van doelwitte tot in daardie stadium van die implementeringsfase te bepaal;
- Om die nodige aanpassings te maak ten opsigte van die doelwitte en ten opsigte van die gemeente.

3.4.4 Insigte vir missionale volharding

3.4.4.1. Terme soos die “vliegwiel, strategieë, metodes” om maar enkeles te noem, laat die vraag ontstaan of daar in gemeentebou nie te meganisties met die Here se gemeente omgegaan word nie. Dit word aan die orde gestel na kritiek uit die oord van SAVGG. Sodanige kritiek mag meriete hê, maar om enige proses aan die gang te kry verg grootliks 'n vliegwielbenadering - gesonde en gebalanseerde inspanning met inagneming van die regte beginsel van inval waar die Here reeds aan die werk is. Om die gemeente van 'n instandhoudingsgemeente na 'n gestuurde gemeente te laat verander, verg inspanning waarvan die SAVGG met sy vier fases ook nie kan loskom nie.

3.4.4.2. Daar hoef geensins 'n onversoerbare kloof tussen gemeentebou en gestuurde gemeentes te wees nie. Die wêreldwye fokus verskuif na die missio Dei wat sy gemeente die wêreld instuur. Die ontluikende kerke asook die PMC het begin om daarop klem te lê. In die Suid-Afrikaanse konteks is daar groot waardering vir die perspektiewe van gestuurde gemeentes. Sommige gemeentebouteoloë (dr. Jan Bisschoff) is selfs voltyds by die Gauteng-*cluster* betrokke.

3.4.4.3. 'n Versoening lê daarin dat die gemeentebouteologie 'n stewige grondslag gelê het om talle gemeentes vir groter missionale bewussyn en die uitlewing daarvan voor te berei. Die suigkrag is beslis in die rigting van gestuurde

gemeentes hoewel talle insigte uit gemeentebou steeds van groot nut kan wees.

3.4.4.4. Die missiologiese heliks is 'n werkbare metafoor wat die proses van missiologiese ontwikkeling in 'n plaaslike gemeente kan dien. Die vier elemente dra by tot 'n gebalanseerde perspektief wat daarvoor voorsiening maak dat enkeles nie ten koste van ander gebruik word nie.

3.4.4.5. In enige proses word 'n stadium bereik waar mense moeg en verlore raak. Dit is dan wat ekstra voorsorg getref en moeite gedoen moet word om toe te sien dat daar kampioene sal wees om diegene in die proses van verandering te begelei.

3.5 HOE GESLAAGD?

In hoofstuk 1 is verwys na die drie maatstawwe wat Collins (2006) vir 'n suksesvolle organisasie (met inbegrip van die kerk) stel. Om die geheue te verfris word dit weer genoem. Het die plaaslike gemeente 'n ...

- uitstekende funksionering volgens haar missie in die wêreld,
- 'n onderskeidende impak op die gemeenskap tot die mate dat daar gesê kan word: As hierdie kerk/gemeente verdwyn, sal daar 'n ernstige leemte in die gemeenskap ervaar word.
- 'n Volhoubare vermoë om dit te bly doen, met ander woorde om die impak oor 'n lang genoeg tyd vol te hou sodat die sukses nie aan die persoonlikheid van een leier toegeskryf kan word nie. *“If a church is effective during one pastorate, it may be a church with a stellar pastor, but it is not yet a great church.”*

Hierdie studie het sterk op die missionale in die gemeente gefokus. Daar is wyd aangesny by die missio Dei, die missionale karakter van die gemeente, die gestuurde, getuigende en dienende gemeente. Daar bestaan geen twyfel dat die missionale 'n substansiële deel van elke gemeente se missiestelling moet uitmaak nie. Die visie kan die realisering daarvan in die plaaslike konteks vergestalt.

Dit is teoreties- gesproke eintlik onnodig om 'n studie van hierdie aard aan te pak omdat effektiewe missionale gemeentes eintlik 'n vanselfsprekendheid moet wees. Tog dui die

werklikheid op die teendeel en dit tot beskaming van talle gemeentes. Daarom dat enige aksie om 'n gehoorsame regstelling te maak verwelkom word – hetsy 'n gemeentebouproses met die klem oorwegend op die missionale, of die konsep van gestuurde gemeentes – iets moet gedoen word. Daarom dat die hipotesestelling byna met stelligheid wil aanvaar dat gemeentes met 'n gestruktureerde gemeentebouproses missionêr meer suksesvol sal wees as gemeentes wat geen gestruktureerde proses deurloop nie. Die ware toets lê by plaaslike gemeentes en die toetsing in hoofstuk 4 gaan bepaal of hierdie hipotese geverifieer of verkeerd bewys gaan word.